

Türkiye Diyanet Vakfı

Temmuz - Ağustos - Eylül 2005 • Sayı : 86

Haber Bülteni

Balkanlara Yönelik Hizmetler

TÜRKİYE DİYANET VAKFI HABER BÜLTENİ

Sahibi

Türkiye Diyanet Vakfı Adına
A. İhsan SARIMERT
Genel Müdür

Yayın Koordinatörü Yusuf ERDOĞDU

Genel Müdür Yardımcısı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Arif MALKOÇ

Personel ve İdari İşler Müdürü

Yayına Hazırlayan Mehmet Şükrü EROĞLU Yüksel SEZGİN

Grafik & Tasarım Mehmet ÖZTÜRK

Dağıtım Sorumlusu Fehmi YILMAZ

Adres

Dr. Mediha Eldem Sokak No: 72/B
06640 Kocatepe - Ankara
Tel: (0312) 417 12 35 • Fax : 417 12 45

İnternet Adresi

www.diyanetvakfi.org.tr

E-Posta

tdv@diyanetvakfi.org.tr

Yayımlanan makalelerin
sorumluluğu yazarlarına aittir

Baskı

**TÜRKİYE DİYANET VAKFI
YAYIN MATBAACILIK ve TİCARET İŞLETMESİ**

OSTİM Örnek Sanayi Sitesi 358. Sokak No: 11
06370, Yenimahalle / ANKARA
TEL : (0312) 354 91 31 • Fax : 354 91 32

Başyazı 3

Not Defterinden 4

Tanıtım

Türkiye Diyanet Vakfı Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları . .5

Röportaj

Balkan Ziyareti 8

Faaliyet

Türkiye Diyanet Vakfı Sertifika Töreni ile
El Sanatları Sergisi Düzenledi 14

Maneviyat

Hoş Geldin Ya Şehri Ramazan 18

Haber

Türkiye Diyanet Vakfı Kosova'da
Sultan Birinci Murat Hüdavendigar'ın
Türbesini Restore Ediyor 20

Önemli Şahsiyetler

Maturîdî 22

Gündem

VI. Avrasya İslâm Şûrası Teşkilatı Toplantısı
İstanbul II Sonuç Bildirgesi 24

Sağlık Köşesi

Gastro-Özofageal Reflü 28

Makale

Günümüzde Avrupa'nın Müslümanlara Bakışı 30
Ali Murat Yel • Fatih Üniversitesi

Başyazı

Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU • Diyanet İşleri Başkanı
Türkiye Diyanet Vakfı Müttevelli Heyeti Başkanı

Son çeyrek yüz yılda dünyada ve ülkemizde gözle görülür çok büyük değişiklikler meydana geldi. Başta iletişim imkân ve araçları olmak üzere ideolojiler ve dünya görüşleri değişti. Büyük göçler, büyük savaşlar, büyük âfetler yaşandı. Ekolojik denge bozuldu. Yaşanan bunca olumsuzluğa rağmen din, gelenek ve ahlâk değerleri alanında materyalist ve ateist görüşler etkisini büyük ölçüde yitirdi. Hemen hemen bütün dünyada manevî değerlere büyük bir yönelme oldu. Diğer taraftan adalet, barış ve hoşgörü çağrıları daha yüksek sesle duyulmaya; insan hakları ve demokrasi talepleri artmaya; terör ve savaş karşıtı söylemler örgütlenmeye başladı.

Ancak günümüz dünyasında dinler ve kültürler arası farklılıklar çıkar çatışmalarının sebebi olarak gösterilmektedir. Bu ise yanlış bir tutumdur. Çünkü terör ve savaşlar böyle bir zeminden kendine yol bulmaktadır. Doğası gereği dinler, hiçbir zaman şiddet, terör ve savaşın sebebi olmamıştır. Bu anlamda dinî kisveleri din olarak göstermek ise tam bir felâkettir. Eğer insanlık, dinin kendisine sunduğu barışı bu tür siyasetlerle kaybederse ona hangi güç huzur ve barış getirebilecektir?

Günümüzün dünyasında terör ve savaşlar sebebiyle oluşturulmak istenen İslâm imajının düzeltilmesi, hatta dünyanın kendini rahatlatması, Türkiye'nin dinî alandaki tecrübe ve birikimlerinin doğru ve güzel bir şekilde tanıtılmasıyla yakından ilgilidir. Farklı kültür ve dinlerin barış ve karşılıklı saygı içerisinde ortak bir geleceğe ilerlemeleri önüne kurulan köprülerin sağlamlaştırılması için daha fazla gayret, organize ve birikime ihtiyaç olduğunda şüphe yoktur. Çünkü siyaset ve çıkar çatışmalarının bozmaya çalıştığı dengeleri ancak manevî ve moral değerler ayakta tutabilir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, gerçekleştirdiği yurt içi ve yurt dışı hizmetlerle bunu en iyi şekilde yerinde getirme çabasıdadır. Özellikle Balkanlar ve Türk dünyasına yönelik din hizmetleri, uluslararası yeni köprülere önyak olacak mesabededir.

Tarihin akışı gösteriyor ki önümüzdeki çeyrek yüzyıl insanlığın maneviyat arayışına gebe dir. Bunda ülkemize ve bize çok büyük sorumluluklar düşmektedir. Ramazanın manevî ikliminin bu uyanışı hızlandırmasını Yüce Mevlâdan niyaz ediyorum.

TDV

not defterinden

A. İhsan SARIMERT • Genel Müdür

Dünyada meydana gelen hemen her gelişme ve değişim insanoğlunu bir şekilde etkilemektedir. Bu etkilemenin neticesinde insan hayatında müsbet ya da menfi çeşitli tesirler oluşmakta, onun mantalitesinde ve davranışlarında gelgitler meydana gelmektedir.

Bu değişim ve gelişim sürecinde tabiatıyla toplumlar da etkilenmekte ve ekonomik, siyasal, özellikle de sosyal bünyede önemli değişimler olmaktadır.

Tarım toplumunda normal seyrinde yürüyen gelişmelere alışık olan insan; matbaanın icad edilmesi ve modernleşmeyle gelen fabrikalaşma, kitlevi üretim, büyük metropollerin inşası ve ulaşım teknolojisi ile ortaya çıkan yeni durum karşısında köklü bir değişime uğramıştır.

Neticede, daha önce köyünde, yada mütevazı ölçekteki şehrinde sakin bir hayat sürmekte olan; komşuluk ilişkilerinden tutun da, doğumdan ölüme kadar belirli bir çerçevede hayatını idame ettiren insan, bir anda değişik diller ve kültürlerle yüz yüze gelmiş, hem bunların etkisi, hem de yeni teknolojinin etkisiyle değişik bir sosyal bünyeye bürünmüştür.

Kısaca geleneksel hayattan, modern hayata geçen insan, bu geçişte ortaya çıkan bir çok çelişki ve çalkantıyla karşı karşıya kalmıştır.

Sanayi devriminden sonra dünyada meydana gelen süratli değişim ve gelişmenin etkisinden henüz kendini yeni toparlamakta olan insanlık, günümüzün yeni akımı olan küreselleşme karşısında yeni bir bocalama devresine girmiştir.

Küreselleşme bir taraftan enformasyon, iletişim ve teknolojiye gelişmelerle dünyayı global bir köy haline getirmiş, diğer taraftan dünya; teknolojiyle birlikte, küresel kültür dayatmasıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu dayatmayı yapanlar dünyanın tek kültürlü olacağını iddia etmişlerdir.

Halbuki küreselleşmeyle birlikte kültürler arasındaki farklar daha bir belirginleşmiş, kendi kültürüne yabancı olanların dış etkiler karşısında girdaplarla boğuştuğu, kaosa sürüklendikleri farkedilmiştir.

Sosyal bünyedeki değişimler, değer yargılarının farklılaşması ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar karşısında insanlar; dolayısıyla milletler kendilerine değişik yollar, insanı koruyucu çeşitli tedbirler ve çareler üretmeye çalışmışlardır.

Türk toplumu da, bu süreçle tanıştıktan sonra benzer problemlerle karşılaşmış ve bu problemlerin üstesinden gelebilmek için bir dizi tedbirler üretmiş, halen de üretmeye devam etmektedir.

Kültür ve medeniyet kalemizin daha da sağlamlaştırılmaya çalışılması; bu anlamda atılacak en önemli adım, en güzel tedbirdir. Bu bakımdan milletin her ferdinin; özellikle de kurumlarımızın kültür ve medeniyet kaleminin duvarlarına bir taş koyabilme gayreti ve heyecanı olmalıdır.

Bunda başarılı olmak için de, tabii ki, çağın yenilikleri karşısında, kendi kültür ve medeniyetini yorumlayacak, kültür ve medeniyetinin huzur ve barış adına insanlığa va'z ettiklerini nesillere aktaracak her yaştan insanın yetiştirilmesine, yetişmiş olanların ise daha da donanımlı hale getirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye Diyanet Vakfı da bu yönde ciddi bir gayretin içindedir. Yurt içinde ve yurt dışında açtığı okulları, öğrenci yurtları, bursları, kültürel ve sosyal alanda yürüttüğü benzeri faaliyetleri bu ihtiyacın karşılanmasını hedeflemektedir. Çünkü çözüm yetişmiş ve donanımlı insanların eliyle olabilmektedir.

Dünyanın ulaştığı bu başdöndürücü hızdan en az etkilenenler; şüphesiz her yönden yetişmiş, kültür ve medeniyetine sahip çıkabilen insanların hakim olduğu milletlerdir.

Saygılarımla.

TDV

Türkiye Diyanet Vakfı

Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından doğrudan Genel Merkezce işletilen Yüksek Öğrenim öğrenci yurtları kaliteli hizmet anlayışıyla öğrencilere kapılarını açtı.

Türkiye Diyanet Vakfı öğrenci yurtlarında hizmetin en güzelinin verilmesi için azami özen gösterilmektedir. Bu sebeple Vakıf yurtlarına evladını teslim eden anne-babalar tam bir güven ve huzur içinde yurtlarımızdan ayrılmaktadır.

Kurulduğu tarihten itibaren verdiği hizmetlerle büyük bir tecrübe kazanmış olan yurtlar, haklı olarak da eğitim çevrelerinin ilgi ve takdirini toplamış ve bulundukları illerde örnek birer yurt haline gelmiştir.

Yurtlar anne-baba ve öğrencilerimiz için büyük önem taşımaktadır. Aile ortamının hakim olduğu güvenilir, sağlıklı, modern sıcak bir yurdun; öğrencinin başarısının ve iyi yetişmesinin şartlarından biri olması sebebiyle Türkiye Diyanet Vakfı öğrenci yurtlarında bu hususa azami özen

gösterilmektedir. Yurtlarda öğrenciyi başarısızlığa, oyalamaya, rahatsız etmeye, çalışmasını engellemeye yönelik hiç bir olumsuz duruma meydan verilmemekte ve bütün öğrencilere birer anne-baba şefkati ile sahip çıkılmaktadır.

Modern şekilde düzenlenen ve hizmet veren yurtların temizliği, tertip ve düzeni, ısınması, sağlık şartları, sosyal ve kültürel imkanları emsallerinin fevkinde olup, bu konuda hiç bir fedakarlıktan kaçınılmamaktadır.

Öğrenciler çalışmaya ve başarılı olmaya özendirilmekte, bu konuda başarılı olan öğrenciler çeşitli şekillerde ödüllendirilmektedir.

Öğrencilerin sosyal-kültürel yönlerden yetişebilmesi için boş zamanlarında geziler, sportif faaliyetler, bilgi yarışmaları, konferanslar düzenlenmektedir.

Vakıf bünyesindeki bütün yurtlar kaloriferli olup, mesai günlerinde sabah-akşam olmak üzere 2 öğün, cu-

martesi, pazar ve tatil günlerinde sabah-öğle-akşam olmak üzere 3 öğün yemek verilmektedir. Öğrencilerin beslenmelerine özen gösterilmekte ve yemeklerin her yönüyle kaliteli çıkması sağlanmaktadır.

Ayrıca yurtlarda kalan öğrencilerin, her bakımdan iyi yetişmeleri, güven içinde olmaları için azami dikkat gösterilmekte, devamlı olarak öğrenci velileri ve okulları ile irtibat sağlanmaktadır.

Her türlü imkana sahip olan ve kaliteli hizmet vermesiyle dikkatleri üzerine çeken Türkiye Diyanet Vakfı öğrenci yurtları 2005-2006 öğretim yılında da aynı başarıya imza atmanın azmi ve kararlılığındadır.

Detaylı Bilgi İçin

<http://www.diyanetvakfi.org.tr>

Ankara Altındağ Kız Öğrenci Yurdu

217 YATAK KAPASİTELİ

Adres	: Ziraat Mah. 15 Sk. No: 21 Dışkapı / ANKARA
Tel	: 0 (312) 341 21 30-31-32
Faks	: 0 (312) 341 21 33
e-mail	: altindagyurt@diyanetvakfi.org.tr

Kastamonu Kız Öğrenci Yurdu

180 YATAK KAPASİTELİ

Adres	: İnönü Mah. Sinanderesi Sok. No: 6 KASTAMONU
Tel	: 0 (366) 215 35 41-42
Faks	: 0 (366) 215 35 44
e-mail	: kastamonuyurt@diyanetvakfi.org.tr

Kayseri Kız Öğrenci Yurdu

273 YATAK KAPASİTELİ

Adres	: Delikitaş Mah. Delikitaş Cad. No: 91 Melikgazi / KAYSERİ
Tel	: 0 (352) 225 32 60 - 225 50 36
Faks	: 0 (352) 225 62 67
e-mail	: kayseriyurt@diyanetvakfi.org.tr

Sakarya Güllük Kız Öğrenci Yurdu

116 YATAK KAPASİTELİ

Adres	: Adnan Menderes Cad. Terminal girişi SAKARYA
Tel	: 0 (264) 291 03 38
Faks	: 0 (264) 275 13 50
e-mail	: sakaryayurt@diyanetvakfi.org.tr

Afyon Sarıkız Kız Öğrenci Yurdu

132 YATAK KAPASİTELİ

Adres	: Kayadibi Mah. Zincirkuyu Sk. Sarıkız Camii yanı AFYON
Tel	: 0 (272) 213 24 95 - 213 54 09
Faks	: 0 (272) 214 01 88
e-mail	: afyonyurt@diyanetvakfi.org.tr

Isparta Kız Öğrenci Yurdu

156 YATAK KAPASİTELİ

Adres	: Mehmet Tonge Mah. Başkurevleri Yolu Üzeri (S.D.Ü Kampüsü Yanı) ISPARTA
Tel	: 0 (246) 237 17 01 - 02
Faks	: 0 (246) 237 13 09
e-mail	: ispartayurt@diyanetvakfi.org.tr

Bursa Erkek Öğrenci Yurdu

308 YATAK KAPASİTELİ

Adres	: İzmir Yolu 15. Km. Uludağ Üniv. Görükle Kampüsü yanı Nilüfer/BURSA
Tel&Santral	: 0 (224) 413 04 60-61 (Öğrenci İşl.)
Faks	: 0 (224) 413 04 63
e-mail	: bursayurt@diyanetvakfi.org.tr

Osmangazi Erkek Öğrenci Yurdu

107 YATAK KAPASİTELİ

Adres	: Hamitler Mah. Huzur Cad. Elif Sk. No: 12 Osmangazi / BURSA
Tel	: 0 (224) 243 72 80
Faks	: 0 (224) 242 39 68
e-mail	: osmangaziyurt@diyanetvakfi.org.tr

Konya Erkek Öğrenci Yurdu

500 YATAK KAPASİTELİ

Adres	: Aydınlikevler Mah. Gültepe Sok. Selçuklu / KONYA
Tel	: 0 (332) 245 13 60 - 245 88 21
Faks	: 0 (332) 245 13 62
e-mail	: konyayurt@diyanetvakfi.org.tr

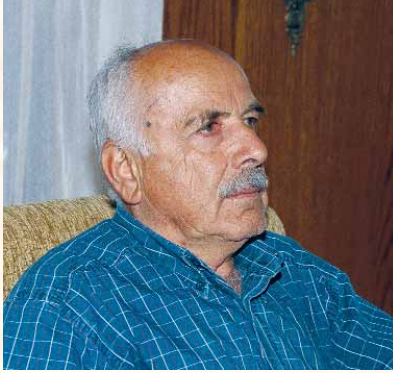
Yurtlarımızın Özellikleri

- Temiz ve bakımlı ortamlar
- Bol ışık alan yatak odaları
- Güvenlik ve emniyet içinde barınma
- Bütçenize uygun ekonomik fiyatlar
- Tecrübeli idareci ve güler yüzlü personel
- Öğrenciler için tertip edilen panel, konferans ve forumlar
- Zengin kütüphane ve çalışma odaları
- Hafta içi iki, hafta sonu ve resmi tatillerde üç öğün yemek
- Problemsiz ısınma
- Öğrencilerin ihtiyacını karşılayacak kantin
- Fakültelere yakınlık
- Kültürel ve sosyal faaliyetler
- Hoşça vakit geçirecek spor sahaları ve kamelyalar
- Okullarında birinci olan öğrencilere çeşitli ödüller

BALKAN ZİYARETİ

Prof.Dr. Avni İlhan
TDV Mütevelli Heyeti Üyesi

? Sayın hocam Balkan ülkelerine bir ziyaret gerçekleştirdiniz. Ziyaret esnasında Bulgaristan, Romanya, Makedonya, Arnavutluk, Kosova'da çeşitli temaslarda ve incelemelerde bulundunuz. Öncelikle; bu ülkelerin genel durumu ve Müslümanların yaşantısı, İslamı algılama ve yaşama biçimi hakkında bilgi verebilir misiniz?

Prof.Dr. Avni İlhan

Tabii memnuniyetle, evvela bizim gezdiğimiz bu bölgeler; Bulgaristan, Romanya, Makedonya ve Kosova, bir zamanlar Osmanlı olarak gittiğimiz birer vatan toprağı idi. Osmanlı olarak gittiğimiz her yere medeniyet götürmüş, kültürümüzü, din anlayışımızı taşımışız. Biz buraları vatan toprağı edinmişiz. Balkanlar'da 1877-78 Plevne Savaşı'na kadar durum böyle.

Büyük milletler, büyük medeniyetler, kendilerine göre büyük maceralar yaşarlar. Bizim milletimiz de, medeniyetimiz de çok büyük maceralar yaşamıştır. Milletimiz, asırlar boyu dünyaya; insani esasların yayıldığı, insanlara gerçekten insanca davranıldığı, adaletli davranıldığı, hep maddi-manevi yücelikler sergilendiği, onun örneğinin verildiği bir medeniyet kurmuştur.

Bu arada büyük milletlerin büyük hareketleri olur. Onların acıları

da, sancıları da, sevinçleri de dünyaya örnek olmaları da hep büyük olur. Bizim çekilmelerimizde de bu sancılar, acılar bu maceramızda, özellikle balkanlarda çok büyük olmuş. Çok büyük acılarla terketmek durumunda kalmışız bu vatan topraklarını.

Ama bir yerden çekilirken, özellikle vatan topraklarından çekilirken, her şeyi terkedemezsiniz. Nitekim bu gün işte Balkanların her yerinde bu varlıklarımız, kalıntılarımız, izimiz, bağımız, kökümüz kalmış. Bugün Bulgaristan'ın takribi sekiz milyondan fazla umumi nüfusunun içinde iki milyona yakın Müslüman nüfus var.

Romanya'nın hala belirli bir kesiminde, Dobruca mıntıkasında, Köstence taraflarında, Mecidiye kasabasında hala Türkler var, Müslümanlar var, Türkçe konuşan insanlar var.

Makedonya'nın yarıya yakını Müslüman. Hatta çok ciddi sayım yapılsa, yarıdan bile fazlasının Müslüman olduğu söyleniyor. Bunların içerisinde oldukça yoğunlukta bir Türk kesimi var ve Türkçe konuşuluyor. Arnavutluk'da Osmanlı izleri hala devam ediyor ve bilindiği gibi Müslüman nüfus çoğunluğunu teşkil ediyor. Kosova'nın hakeza tamamına yakını Müslüman.

Buralarda Müslümanlığın rengi, tadı Osmanlı; Osmanlı İslamı diyelim. Yani Osmanlı İslamı, öteki İslam, bekiri İslam nasıl oluyor? Yüksek İslam Enstitüsünde rahmetli hocam Nihat Sami Banarlı ilk dersi bize verdiği zaman Türkün Müslümanlığı yorumu, anlayışı başka demişti ve çok garibi-me gitti benim. Yani Türkün Müslümanlığı, Arabın Müslümanlığı ayrı mı olur. İmanın şartı altıdır, orada da öyledir, burada da böyledir diye düşünmüştüm.

Rahmetli hocamın bu ilk dersi basılıp bize verilmişti. Çok sonra evraklarımı karıştırırken onu tekrar okudum. Harfi harfine hocam rahmetliye katıldığımı gördüm.

Yani buradaki renk, tat dediğimiz, iman esasları, İslamın ön gördüğü din görüşü, ahiret görüşü, her şey aynıdır değişmez. Ama sen de ben de elbise giyiyoruz. Benim elbisenin rengi başka, senin elbisenin rengi başka.

İşte bu Balkan ülkelerinin hepsinde Osmanlının İslam anlayışı, onun rengi ve tadı mevcut. Irkları değişik olmasına rağmen, -yani Arnavutça konuşuyor, Türkçe konuşuyor, Pomakça konuşuyor, Bulgarca konuşuyor- ama bunların hepsinde bir Osmanlı anlayışı, tadı ve havası var. Yani biraz tasavvuf karışımıyla, öyle bir güzellik mevcut o yerlerde.

Bütün bu gittiğimiz yerlerde bir başka özellik var. Hepsi Komünizmden yeni kurtulmuş, dolayısıyla o nesle uzunca süren bir dinsizlik eğitimi verilmiş. Dolayısıyla kendisinin Müslüman olduğunu kabullenen;

ben Müslümanım diyen bu insanların, İslamiyet hakkında bilgileri çok az. O yönden beslenmeleri hep engellenmiş.

Şimdi yeni bir dönem içindeler; Komünizmden sonra buralarda her konuda, hem maddi hem manevi yönde bir değişim var. Bulgaristan ve Romanya Ortak Pazara girmeye hazırlanıyor, böyle bir hazırlık içerisinde, oldukça değişiklik var. Yani onların idarelerinde de değişiklikler oluyor. Daha demokrat bir yapıya yöneliyorlar; hatta Makedonya'da da bunu seziyorsunuz.

Bu arada dini hayatda da önemli gelişmeler oluyor. Bütün dinler ve cemaatler tarafından yeniden yapılanma, yeniden öğrenme, yeniden dindarlaşma gibi oldukça güzel bir eğilime girilmiş. Bunu müşahade ediyorsunuz. Tabii alınacak daha çok yol var.

? ? ? *Hocam buralarda yaşayan halkın İslama karşı heyecanı, duyarlılığı ne noktada.*

Prof.Dr. Avni İlhan

Balkan ülkelerine baktığımız zaman köklü bir Müslümanlık geleneğinin var olduğunu söyleyebiliriz. Bulgaristan menşeli, oradaki şehirlerin ismi ile anılan pek çok alimlerimiz var. Mesela işte Filibeli Ahmet Hilmi Bey'i görüyorsunuz. Diğer şehirlerin isimleriyle anılan büyük alimlerimiz var. Yani sözlerimin başında da söylediğim gibi, Anadolu'dan çok farklı değil o bölgeler. Dolayısıyla köklü bir Müslüman geleneği var. Dini öğrenme,

öğretme vs. hususunda, aynen Anadolu'da olduğu gibi bir gelenek orada sürdürülüyor.

Komünizm döneminde doruk noktaya çıkan baskılar; isim değiştirme, sünnete mani olma vs., tamamıyla Hristiyanlaştırma gibi durumlar söz konusu olmuş. Kırcalı bölgesinde, Mestanlı bölgesinde, Cebel'de Müslümanlar bir hareket başlatmış, isyan etmişler. O insanlarla da görüştük. Mesela Cebel Belediye Başkanı ile görüştük. Bunlar hep şuurlu insanlar, dini şuurlu var ve onun heyecanı gözüküyor.

Mesela Balkan ülkelerinde sünnet merasimleri, bizim Anadolu'dan çok daha şaşalı. Bu şöenler bir gövde gösterisine dönüşen tarzda oluyor. Ama henüz bilgi bakımından katedilecek çok mesafe var. Bizim Anadolu'da da öyle ya. Ama Anadolu'ya göre, Türkiye'ye göre mukayese edersek, orada alınacak daha çok yol var.

Buna mukabil komünizmden hemen sonra özellikle Bulgaristan'daki bu değişmeden sonra karşılıklı muatabakatla Sofya'da bir Yüksek İslam Enstitüsü açmışız. Mestanlı'da, Şumnu'da, Rusçuk'ta da birer İmam Hatip Lisesi var.

Bu bölgeler, Türklerin, Müslümanların yoğun olduğu bölgeler. Bulgaristan'ın genelinde Müslümanlar var. Bizim buralarda açtığımız İmam-Hatip Liselerine, Kırcalı, Şumnu, Rusçuk ve Rarzgrat taraflarından öğrenciler geliyor. Üç bölgedeki okullara bu insanların oldukça yoğun talebi var.

Hocam buradaki ziyaretinin amacı hakkında söz edebilir misiniz?

Prof.Dr. Avni İlhan

Türkiye Diyanet Vakfı olarak Balkanlarda yürüttüğümüz hizmetlerde bir takım sıkıntılar vardı; Balkanların her ülkesinde farklı problemler söz konusu idi. Bu problemleri yerinde görmek, yerinde tespit etmek, bir takımına yerinde müdahale etmek suretiyle çözüm üretmek gerekiyordu. Bu problemlerden Bulgaristan'dakiler daha çok okul ağırlıklı idi; o okulları yerinde görmek, binasından öğretmen problemlerine varıncaya kadar problemleri yerinde tespit etmek gerekiyordu.

Mesela, Sofya'daki Yüksek İslam Enstitüsü apartman dairesi gibi bir yerde açılmış, böyle bir yerde bu çapta bir yüksekokulun devam etmesi mümkün değil. Yani bina olarak bu zamana kadar orada bu hizmetler nasıl olmuş? Bu zoru başaranlara; hocalarından hademesine, talebesine varıncaya kadar minnetlerimizi bildirdik, şükranlarımızı bildirdik, dualar ettik. Çünkü öyle gayrimüsaıt bir yerde ciddi bir eğitim sürdürmüşler.

Müftülük, İslam Bankası vasıtasıyla Sofya'nın bir banliyösünde güzel bir bina satın almış. Onun restore ve tamir edilmesi lazım. Orası restore edilmek, tamir edilmek suretiyle güzel bir bina haline getirilirse, Yüksek İslam Enstitüsü iyi bir imkana sahip olacak. Mesela en büyük problemler-

den birisi bu. Onu yerinde gördük, tespit ettik. Onunla ilgili teşebbüslerimiz oldu. Buraya gelince hemen o işlerle ilgilendik. İmam hatip okullarının hepsinde bazı problemler vardı. Onları yerinde gördük, tespit ettik ve burada eğitim gören çocuklarla, hocalarıyla görüştük, çok duygusal anlarımız oldu.

Okullarımızın olduğu binaların Avrupa Birliği normlarına uygun olarak yeniden elden geçirilmesi lazım. Çocukların yattıkları, kalktıkları yerlerin o normlara uygun hale getirilmesi lazım. Onun gibi çok ciddi problemler var.

Onları yerinde gördük, hocalarla toplantılar yaptık, problemleri düzelterek neyi yapabiliriz, neyi yapamayız? Hemen yapılacak şeylere müdahale etmek durumunda olduk. Bunun yanında orada Müftülüğün ihtiyaçları vardı. Baş Müftü ile, mahalli müftüler ile görüşmelerimiz oldu, meslektaşlarımızla görüşmelerimiz oldu.

Sayın Hocam Türkiye Diyanet Vakfının hizmetlerinin ağırlığını gördüğümüz kadar eğitim alanı teşkil ediyor. Bundan neyi hedefliyorsunuz?

Prof.Dr. Avni İlhan

Şimdi bütün münasebetlerde, gerek yurt içerisinde, gerek milletler, devletler arası münasebetlerde en köklü yatırım eğitimidir. Derler ki en karlı yatırım eğitimidir. Eğitim uzun sürelidir; yani eğitimde bugünden yarına

netice alamazsınız. Ama çok sağlamdır. Bir harf öğrettiğiniz insan daha sonra karşınıza çıkıyor ve çok güzel neticeleriyle o verimini vermiş oluyor. Biraz evvel de söylediğim gibi bu ülkelerin bizimle direk bağlantısı var zaten. Yani halk olarak direk bağlantısı var. Memnuniyet verici ki, son senelerde devletler arası siyasette de iyi münasebetlerimiz var. Özellikle Bulgaristan, Romanya ve Makedonya ile iyi münasebetlerimiz var. Bu tabii oradaki Müslümanların, Türklerin durumunun iyileşmesine, oradaki dini tedrisat yönünden de müspet neticelerin alınmasına sebep oluyor. Biz o bakımdan burada, gerek bizim dış işleri mensuplarımız; başta büyükelçiler olmak üzere Bulgar yetkilileriyle, dini otoriterlerle de görüşmeler yaptık, hepsinden çok yakınlık gördük, çok sıcak alakalar oldu. Çok memnuniyet verici gelişmelerle ülkemize avdet etmiş olduk.

Özellikle Bulgaristan'dan çok bahsediyoruz. Çünkü Bulgaristan'ı iki defa aşağı yukarı arşınlamış olduk. Bir Romanya'ya giderken, bir de dönerken; bu sebeple oradaki arkadaşlarla, bizim kendi hocalarımızla, Bulgaristan'daki müftülerimizle daha çok görüşme imkanı bulduk. Tabii çok duygusal, çok samimi görüşmelerimiz oldu.

Şimdi Balkanların ötesinde Orta Asya'da da bizim eğitim faaliyetlerimiz var. Orada fakültelerimiz var, liselerimiz var; bunların da bir takım sıkıntıları var. Ama bunlardan çok memnuniyet verici neticeler elde

ediyoruz. Bugün mesela, bizim okullardan mezun olanlar belli önemli mevkilere gelmiş. Daha önce Türk Cumhuriyetlerindeki okullarımızdan mezun olan çocuklarımız, dini hayatın en üst kademelerine yerleştirilmiş bulunuyor. Bulgaristan'da da aynı gençlerimizi gördük, yani orada sağda solda öğretmen olarak, onlar hizmette fiilen varlar, bunun meyveleri bile verilmeye başlanmış. Dolayısıyla onların içten o bağı, devletlerimiz arasında yapıcı siyasete de etki edecek ve o ülkenin içerisinde memnuniyet verici güzel diyaloglar da var. Yani Bulgaristan'da nereden nereye gelinmiştir. Bulgaristan'da isim değişikliğinden, sünnete mani olmaya varıncaya kadar tam bir asimile, tam bir yıldırma politikasından sonra şimdi çok güzel diyaloglara kadar gelinmiştir. Bunda bizim yetiştirdiğimiz gençlerin de katkısının olması tabii çok güzel. O yatırım meyvesini görmeye şimdiden başla bile.

Bu okullarda eğitim gören öğrencilerin bütün masrafları Türkiye Diyanet Vakfı tarafından karşılanıyor değil mi hocam?

Prof.Dr. Avni İlhan

Evet, Yüksek İslam Enstitüsü de dahil olmak üzere, oradaki hocaların da bütün maaşları, Bulgaristan vatandaşı olan hocaların ders ücretleri de dahil olmak üzere, o binanın elektriği, suyu, öğrencilerden yatılı olanların iache ve ibatesi Türkiye Diyanet Vakfı tarafından karşılanıyor.

Hocam bu ülkelerde yaşayan Müslümanların Türkiye'den beklentisi nelerdir?

Prof.Dr. Avni İlhan

Şimdi tabii bu insanlar kendi yağıyla kavrulma durumunda değiller. Ama o yolda hızlı bir ilerleyişleri var. Özellikle Avrupa Birliğine girme hazırlığı içerisinde olunca, Avrupa normlarını kullanmak durumundalar. Mesela Bulgaristan'da, Makedonya'da, Romanya'da bunları gördük, eski vakıfların belgelerini getirebildiğiniz takdirde, eski vakıfları bu Müslüman cemaatine, müftülüğe iade ediyorlar. Yani bir yerde bir caminin, çarşısı, pazarı, dükkanları vs., ecdadımızın yaptığı o şeyi belgeliyebildiğiniz takdirde, -kaç senelik olursa olsun, kime intikal etmiş olursa olsun- onları kendilerine veriyorlar. Bu yolda Arnavutluk'ta bile güzel gelişmeler var ve baş müftülerimiz o hususta epey bir gayret içerisinde. Ama bunlar bugünden yarına hemen bir çırpıda olacak işler değil. Mahkeme safahatı gibi uzun süreli işler. Bu tür yerlerin bir çok el değiştirdiğini görüyoruz. Bunların bir kısmı satılmış, ondan ona geçmiş, orada iş yerleri var, maalesef bir kısmında bar, meyhaneye vs. böyle şeyler görmek de acı veriyor. Bu tür yerleri yani vakıfları kendileri alabilirlerse başka yere muhtaç olmadan kendi yağlarıyla kavrulabilecekler. Ama şu anda bir destek verilmesi lazım. Hem dini hizmetlerin yürütülebilmesi için, hem de bu okulların yaşatılabilmesi için mutlaka destek verilmesi lazım. Biz o kanaatteyiz.

Sayın hocam bu ülkelere götürülen eğitimin tek taraflı olmadığını biliyoruz. Oradan da ülkemize öğrenciler getirerek eğitim-öğretime tabi tutuyorsunuz her halde.

Prof.Dr. Avni İlhan

Elbette, yurt dışından ülkemize gelen öğrencilerimiz de var. Tabii bu yalnız Balkan ülkeleri ile sınırlı değil, Orta As-

ya ülkeleri de dahil olmak üzere işte Kıbrıs'tan, hatta Filistin'den, Nijerya'dan bile öğrencilerimiz var. Yoğunluk tabii Balkan ülkeleri ve Orta Asya ülkelerinden oluşmakta. Bunlar imam-hatip okullarında eğitim görüyorlar. Bu çocukları Mersin Bozyazı'da ve Balıkesir Burhaniye'de ikamet ettiriyoruz. Bunun yanı sıra Bursa'da, Konya'da, Isparta'da, Ankara'da, Bolu'da ve diğer yerlerde var. Hemen hatırlayabildiklerim bunlar. Bir de Orta Asya ve Balkan ülkelerinde mahallinde sunduğumuz hizmetlerimiz var.

Gezimizin ikinci sebeplerinden birisi; gittiğimiz bu topraklarda Türkiye Diyanet Vakfı'nın tamir etme sözü verdiği ecdat eserlerini görmek ve gerekli tespitleri yapmak. Mesela Kosova'da I. Murat Hüdavendigar'ın türbesi var. Biliyorsunuz Kosova Meydan Muharebesinde zafer kazanıldıktan sonra I. Murat orada şehit edildi ve iç organları orada kaldı. Zamanla sanki o toprakların fethinin bir simgesi olarak orada bir türbe yapıldı. Sırtların da en çok alerji duydukları, ne yapıp edip oradan atmak istedikleri bir türbe burası. Buna mukabil oradaki Müslümanlar da, Arnavutlar olsun, Türkler olsun, bu türbeyi bir simge olarak kabul etmişler.

Diyanet Vakfı yerinde bir kararla bu türbeyi aslına uygun olarak restore ediyor, onarıyor. Onu yerinde gördük. Orada güzel, memnuniyet verici hummalı bir çalışma var idi. Hatta biraz duygulandık da. Mostar Köprüsü'nü tamir eden baş ustalar ve ekibi orada çalışıyor. Orayı da güzel bir şekilde tamir edecekler, oradan da duygulu bir tarzda ayrıldık.

Makedonya'da Mustafa Paşa Camii'nin tamiri sözü verilmiş. Onu yerinde gördük, orada röleve çalışmaları var. Yani bir takım plan, proje çalışmaları var idi. Onlarla ilgilendik. Tabii her gittiğimiz yerde bu dini hayatı yerinde görmek durumunda olduk. Müslümanlarla, Türklerle sohbetler ettik. Gittiğimiz her ülkenin müftülerini ziyaret ettik, eksiklikleri tespit

ettik. Buralardan hep memnuniyetle ayrıldık, son derece mutlu olduk. Tabii ecdat toprakları, vaktiyle vatan toprağı olarak benimsenmiş yerleri terketmişiz ama orada hala o insanlar var. Özellikle Makedonya'da Türkler var. Onların ilgisi çok daha bir başka, kültürlü oldukları da yaşam biçimlerinden belli oluyor. Yani Makedonya'daki Türklerin entelektüel yönleri, şuurları biraz daha fazla.

Zannediyorum Tito dönemindeki Yugoslavya'da biraz daha serbestlik olmuş, onun tesiri gözüküyor. Türkiye ile münasebetleri daha sıcak olmuş, Türkiye'de okuyanları var. Türkiye İlahiyat Fakültesinden mezun olanlar diğer ülkelere göre biraz daha fazla ve dikkat çekici bir şey; özellikle Üsküp ve Makedonya'nın diğer şehirlerinde dini tahsil almış insanlar yoğunlukta. Mesela Üsküp'deki camilerin imamlarının İstanbul'daki imamlardan farkı yok. Bir çoğu hafızı kelim, kendinizi İstanbul'da zannediyorsunuz, yahut Bursa'da zannediyorsunuz. Ezan okuyuşlarından, mihraptaki imam efendiye varıncaya kadar mükemmel diyebilirim. Üsküp'te bir çarşı camiinde kıldığımız bir akşam namazında imamın tek rekatta bir sayfa okuduğuna şahit olduk. Akşam namazını sabah namazını kıldırır gibi kıldırıyor ve son derece güzel ve tatlı ve duygulandırıcı bir okuyuşu vardı. Namaza durduğunuz zaman manevi bir doygunluk hissediyorsunuz.

Üsküp'ün Müslüman kesiminde aynı anda 20 yerde birden ezan oku-

nuyor. Vardar nehrinin sol tarafı Müslüman kesim, sağ tarafı Hristiyan kesimi. Tabii orada Müslüman Hristiyan rekabeti de var. Hristiyanlar, Şar dağına 75 m. yükseklikte 45 m. eninde bir hac dikmişler. Akşam karanlıkta dağ gözüküyor, semada asılı dev bir hac. Buna karşı Arnavut Müslümanlar 85 metrelik bir minare yapmışlar. Bu onların haleti ruhiyesini gösteriyor.

Özellikle Arnavutluğa giderken, Ohri'ye doğru, Kalkandelen'de, Ohri'de Şutrunpa'da, köylerde, kasabalarda Müslümanlığı bi hakkın hissediyorsunuz. Bakıyorsunuz, köylerde, kasabalarda kiliselerden daha çok camii var. Anlıyorsunuz ki buralarda Müslümanlık yoğun.

Romanya'ya gelince; biz Rusçuk'tan Tuna nehrini geçerek Bükreş'e vardık. Bükreş'ten Köstence'ye geçtik. Romanya'nın o bölgesi ovalık. Burası Osmanlı İmparatorluğunun vaktiyle buğday ambarıymış. Uçsuz bucaksız yüzlerce km. bir ova, baktığınız zaman ufka kadar bir metre tümsek yok. Böyle müthiş ova ve Köstence tarafında Sultan Abdulmecit tarafından kurulan bir şehir var. Bugün de adı Mecidiye. Burada, Kırım Tatarlarından gelenler var, bir de Dobruca mintikasında ve Köstence'de Osmanlı Türklerinden kalanlar var. Onlar tamamıyla Türk. Tatarlar olsun, Osmanlı Türkleri olsun bunlar Türkçe konuşuyorlar.

Burada bir defa daha teşekkürle, şükranla kendisini yadedelim. Bütün büyükelçilerimize, konsoloslarımıza şükranlarımızı arz ediyoruz. Gittiğimiz yerlerde çok farklı alaka gösterdiler, yardımcı oldular, elimizden tuttular. Ama bunların içerisinde özellikle Köstence Başkonsolosumuz Serap hanıma fedakarane çalışmaları ve ilgisinden dolayı ayrıca teşekkür ediyoruz.

Romanya'daki eğitim kurumlarımızdan söz edecek olursak; Romanya'da da bizim bir pedagoji ve ilahiyat lisemiz var. Bunlar aynı bina içerisinde ama bir pedagoji bölümü var bir de ilahiyat lisesi, kısmen bizim imam-ha-

tip lisesi ayarında diyebiliriz. Bir de üniversitede bir bölümümüz var. Bu üniversitenin değişik bir yapısı var. Büyükçe bir binada eğitim hizmeti veriliyor, burada 20-30 bine yakın öğrenci eğitim görüyor, gerektiğinde hocalar öğrencileriyle beraber oda arıyor, çok amaçlı bir üniversite burası. Bizim de burada bir bölümümüz var. Öğrencilerin sayıları çok fazla değil ama, belki biraz program değişikliği ile değişik bir konum alacak, eğitim hizmetimizi, bu alandaki desteğimizi orada da sürdürmek istiyoruz. Romanya'ya da bu vesileyle gitmiş olduk.

Tabii bu arada Romanya'daki müftülerle, din görevlisi arkadaşlarımızla, imamlarla görüştük, tarihi eserleri, camileri ziyaret ettik. Romanya'daki tarihi camilerimizin oldukça bakımlı olduğunu gördük. Müslümanların, Türklerin yoğunluğunun Mecidiye kasabasında olduğunu müşahade ettik. Buradaki tarihi binalarımızda da tamiratlar ve onarımlara ihtiyaç olduğunu gördük, bunları tespit ettik, daha sonra gerekli yardımların gönderilmesini Mütevelli Heyetinde görüşerek karara bağladık.

Arnavutluk'ta Baş Müftüyle görüştük. Yapıcı görüşmelerimiz oldu diyebilirim. Onların bir ilahiyat fakültesi açılması talebi var, bu hususta ve diğer konularda Türkiye Diyanet Vakfı'ndan yardım istiyorlar. Arnavutluk'ta da çeşitli görüşmeler yaptık, orada da problemleri tespit ettik.

Türk cumhuriyetlerinde çok yaygın olan ve son yıllarda ülkemizde de baş gösteren misyonerlik faaliyetleri bu ülkelerde de söz konusu mu?

Prof.Dr. Avni İlhan

Bu ülkelerde Komünizmden sonra bir boşluk oluşmuş. Herkes bu boşluğu doldurmak istiyor. Bu alanda ayrıca bir yarış var. Din bir ihtiyaç olduğundan, herkes bu boşluğu kendisi doldurmak istiyor. Yani Hristiyanlar, Misyonerler, Yehova Şahitleri, bu arada Müslümanlar;

Vahhabiler, diğerleri; herkes kendi anlayışını hakim kılmak istiyor.

Şimdi bir yerdeki boşluk bir türlü doldurulur. Bu Allah'ı tealanın tabii bir kanunudur. Yani bir yerde bir boşluk varsa o boşluk mutlaka doldurulur. Ama sen doldurursun, ama bir başkası doldurur, doldurulur. Şimdi Komünizmden sonra müthiş bir manevi açlık var. İnsanlar dini inançlarını tatmin edecek bir arayış içerisinde. İşte o arayışta herkes seferber olmuş. Tabii Diyanet Vakfı'nın yaptığı da başka bir şey değil. Yani bu açlığı, o ihtiyacı gidermek, onu doyurmak için üzerimize düşeni biz de yapmaya çalışıyoruz.

? ? *Hocam Türkiye Diyanet Vakfı'nın bu ülkelerdeki faaliyetlerini, Osmanlı döneminde yaşanan İslam anlayışının yeniden canlandırılması olarak niteleyebilir miyiz?*

Prof.Dr. Avni İlhan

Biz kendi anlayışımızı, kendi İslami anlayış ve yorumumuzu götürüceğiz, başka bir şey götürmeyiz ki, yani bizim onlara sunabileceğimiz böyle bir şey. Çünkü buna inanıyoruz böyle bir yorum tarzının doğru olduğunu kendimiz kabul ediyoruz. Öteki de kendi anlayışının doğru olduğunu kabul ediyor. O da onu götürücektir, herkes kendi metaini götürücek, verecektir. Biz şuna inanıyoruz: Bu insanlar geçmişte, hatta bazılarını adet olarak, inanç mı değil mi onu bilmeden ama o inançları fiilen adet olarak yaşıyor. Mesela sünnet merasimi, işte bunu bir adet halinde yaşıyor; ama inançtan kay-

naklanan bir adet bu. Dolayısıyla burada Türkiye Diyanet Vakfı; alt yapısı, bir bakıma kökü bulan bu inancı yeniden canlandırmak gibi bir misyon üstlenmiş bulunuyor. Onu ne kadar yerine getirebilirsek o kadar kendimizi bahtiyar addedeceğiz.

Bu gittiğimiz ülkelerden özellikle Arnavutluk'ta müthiş bir yarış var. Oradaki boşluk çok fazla, bilgisizlik çok fazla, Enver Hoca'dan sonra Arnavutluk diğer ülkelere göre çok fazla tahribe uğramış; ilmi tahribe uğramış ve bir de İtalya tarafından, oradan Katoliklik, belki Yunanistan menşeli Ortadoksluk ve Müslümanlar üzerinden, öbür taraftan o bölgeye Arabistan tarafından, orada yetişen Müslümanlar tarafından, Arnavutların kendi hocaları, diğerleri de kendi anlayışlarını ortaya koymuşlar. Bu arada tabii Osmanlı kültürü, Osmanlı Müslümanlık anlayışını, yorumunu kabullenen hocalar, onlar da bir arayış içerisinde. Bunlar daha çok Türkiye'ye ve Türkiye Diyanet Vakfı'na güveniyorlar. Ama bir taraftan Katolikler geliyor, bir taraftan Ortodokslar, bir taraftan da Vahhabiler geliyor, bize destek verin felan diyenler var.

Eski ile kıyaslarsak, Arnavutluk'ta da bir canlanma olduğu söylenebilir. Arnavutluk'u Komünizmden hemen sonra ziyaret edenlerin anlattıklarına göre, bu ülkelerin içerisinde en fakru zaruret içerisinde bulunan Arnavutluk imiş. Orada da bir hareketlenme gördük, ondan da memnun olduk. Arnavutlukta bir hareketlenme bir toparlanma var.

Tabii Osmanlı'nın Adriyatik kıyısındaki müstahkem mevki, limanları vs. şehirleri var. Onları ziyaret ettik. Orada da duygusal zamanlarımız oldu.

Bu ziyaretlerimiz çok süratli se-

yahatlarla oldu. Öyle oldu ki günde kara yoluyla 1000 km. yol yaptığımızı söyleyebilirim; ortalama olarak 600 km. civarında. 600 km.'den sonra gelip en az bir dört saat çalışma bizim yaşımızdaki hocalara göre çok hızlı ve yorucu bir seyahat olmakla beraber, arzetmeye çalıştığımız bu duygusallık bize ayrı bir güç verdi orada. Son derece memnun ayrıldık, üzüldük. Mesela bir Plevne'yi ziyaret ettik. Bulgarlar, Plevne muharebesini canlandıran, aşağı yukarı 10 m. boyunda yağlı boya tablolarından oluşan bir panorama hazırlamışlar. Aslına uygun malzemelerle orayı bezemişler, fevkalade canlı güzel bir şey. Gönümüz arzu ediyor ki Çanakkale'de de daha üstünü, daha güzelleri yapalım.

Plevne'de huruç anında, Gazi Osman Paşa'nın yaralandığı, geçtikleri köprüde sıkışmaları ile nehre döküldükleri yerleri gördük. Çok hüznlendik elbette, çok fevkalade duygusal zamanlar yaşadık. Çünkü oradan itibaren biz Balkanları büyük çapta kaybettik. Böyle duygusal, üzüntülü yanlarla beraber, bu seyahatimizin faydalı olduğuna inandık, hizmet ettiğimize inandık, böyle bir inançla döndük. Edirne'ye döndüğümüz zaman bu duygular içerisindeydik. O yorgunluğa rağmen birşeyler yapabilmenin hazzı vardı her birimizde.

Sözlerimin sonunda bu seyahatte özellikle gezi heyetimiz üyelerinden Dr. Aydın Topalolu Hoca'ya her türlü mihrmandarlığı için teşekkür ediyorum. **TDV**

Türkiye Diyanet Vakfı Sertifika Töreni ile El Sanatları Sergisi Düzenledi

Türkiye Diyanet Vakfı ve Çankaya Halk Eğitim Merkezi işbirliği ile düzenlenen, okuma-yazma, Türk süsleme sanatları, el sanatları ve beceri kurslarını başarıyla tamamlayan kursiyerler için belge töreni ile el emeği göz nuru eserlerinin yer aldığı bir sergi tertiplendi.

Eğitimi toplumun her kademesine yayma gayretinde olan Türkiye Diyanet Vakfı, hem okuma-yazma bilmeyen vatandaşlarımıza yeni bir pencere açmak, hem de kültür ve medeniyet hayatımızda önemli yeri bulunan hat, tezhip, ebru, minyatür ve el işlemleri alanında kadınlarımıza beceri kazandırma düşüncesiyle kurslar düzenlemektedir.

Bu kursları başarıyla tamamlayan kursiyerlerin hem mutluluğunu paylaşmak, hem de kurs süresince büyük bir başarıyla ortaya konan el sanatlarını sergilemek amacıyla Kocatepe Camii Konferans Salonu'nda bir program düzenledi.

Programa Türkiye Büyük Millet Meclis Başkanı Bülent Arınç'ın eşi Münevver Arınç, Milletvekili Mehmet Çiçek, Vakfımız Genel Müdürü A.İhsan Sarımert, Çankaya Halk Eğitim Merkezi Müdürü Sırrı Arpaç ve kalabalık bir topluluk katıldı.

Toplantıda Ayşe Sucu ile Sırrı Arpaç birer konuşma yaptılar.

Ayşe SUCU

Sivil toplum kuruluşlarının halkın inisiyatifini temsil ettiğini belirterek konuşmasına başlayan Ayşe Sucu, bu kuruluşların halk tarafından kurulup, halk tarafından desteklendiğini ve halk tarafından geliştirildiğini ifade ederek “Sivil toplum kuruluşları genelde halka ve halkın sorunlarına tercüman olurlar. Türkiye Diyanet Vakfı ve Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kollarımız, yeni adımımızla Kadın Faaliyetleri böyle bir anlayışla bir kuruluş olarak çalışmalarına devam etmekte.” dedi.

Türkiye Diyanet Vakfı kadın faaliyetlerinin önemine vurgu yapan

Ayşe Sucu “Küreselleşme, globalleşme kavramlarının sıkça tüketildiği, kimliğimiz ve kimliğimizi oluşturan unsurların ise son dönemlerde yine sıkça tartışıldığı bu dönemde, Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kollarımızın misyonunu teşkil eden bu anlayışın önemi bize göre bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Kuruluşumuzdan bu güne çalışmalarımızla ilgili geriye bir kez dönüp bakmaya çalıştık. Yaptıklarımızla yetinemedik, daha neler yapabiliriz, ne türlü çalışmalarla kadınlarımıza ve toplumumuza ulaşırız diye düşünerek hareket etmeye çalıştık. İtiraf etmeliyiz ki böyle bir coşkunun sürekliliğini yurakıda ifade ettiğim kavramlara borçluyuz, bu coşkuya bağlılığımıza borçluyuz.” dedi.

Çağdaş, modern dünya standartlarını yakalamak için iç dinamiklerin harekete geçirilmesinin zorunlu olduğunu belirten Ayşe Sucu “Yani maddi ve manevi değerlerimizi feda etmeden, onları muhafaza ederek çağdaşlaşmak, gelişmiş ülkelerin standartlarını yakalamak hepimizin görevi olmalı. Bu konuda 200 yıllık tecrübemiz olmasına rağmen, yeterince mesafe katedemediğimiz de ortada. Bunun ekonomik, tarihsel, siyasal pek çok nedenleri olabilir.” dedi.

Geçmiş toplumlara bakıldığında büyük değişimin yaşandığı süreçlerde en çok etkilenen, ya da dönüşümün öncüsünün kadınlar olduğunu belirten Ayşe Sucu “1990’lı yılların başlangıcında ülkemizde kadın konusunun, kadının toplumdaki yeri, toplumsallaşması, kimlik oluşturmalarıyla bunun önündeki engeller gibi benzeri söylemler çeşitli platformlarda sıkça tartışılmıştır. Toplumsal değişim yaşarken karşılaştığımız sıkıntılar ve özellikle kadın ya da kadın sorunları üzerinden yapılan siyaset, hangi söylem içerisinde olursa olsun, bize özgü şartlara rastlanılmamış ise kolay kolay zemin bulmamıştır, bulacağını da zannetmiyorum.” dedi.

Değişimin kaçınılmaz bir gerçek olduğunu ve toplumun her alanında içten içe bir değişimin sürekli yaşandığına dikkat çeken Ayşe Sucu, “Toplum olarak zaman zaman değişimi sorguluyoruz, tartışıyoruz. Zaman zaman kendi içimizde çatışıyoruz veya değişimle çatışıyoruz. Fakat şu da bir gerçek ki gün geçtikçe mesafe de katediyoruz. Zira şurası bir hakikat ki, Türkiye’de değişimi zorlayan halkın sağduyusudur ve hayat gerçekliğine bakışıdır. Bu noktadan hareketle, din, vatan, bayrak, özgürlük,

cumhuriyet, demokrasi, insan hakları, çağdaşlık, geleneksel değerler gibi değerler, şüphesiz bizi biz yapan değerler, iç dinamiklerimiz. Bunlar, açık konuşmak gerekirse, hangisine kayıtsız kalabiliriz? Ya da hangi birisini feda edebiliriz? Veya hangi birisini öncelikli olarak öne çekebiliriz? Çünkü bizleri biz yapan bu değerlerdir ve her birisi de yerine göre bir diğerinden daha çok önem arz etmektedir. Hemen şunu ifade edelim. Türkiye’de yaşamaktan, Türk kadını olmaktan gururluyuz, onurluyuz.” dedi.

Kadınların konumunun değişmesi ve eşitlik bağlamındaki politika ve önlemlerin geliştirilmesi için kadınların kendi adlarına verdikleri mücadelenin belirleyici olacağını belirten Ayşe Sucu, “Yalnızca ülkemizdeki kadının sorunu olmayan bu evrensel sorunun, -bu cümlemin altını çiziyorum- Avrupa normları, ya da istekleri doğrultusunda gerçekleştirilemeyeceği de açıktır. Çünkü dini ve ekonomik olmayan pek çok sorun, Avrupa ülkelerinin pek çoğunda da kendi içinde çözüm beklemektedir. Ki ülkemiz için sıkça kullanılan kadına dönük şiddet, bu-

gün Avrupa ülkelerinin pek çoğunda rakamsal ifadelerle, zaman zaman zikredilmektedir. İnanın Avrupa Birliği ülkelerinin pek çoğunda kadın bizden daha çok şiddet görmektedir.” dedi.

Kadın kuruluşlarının değişim süreci içerisindeki hedeflerinin yalnızca kendi sorunları olmaması gerektiğini belirten Ayşe Sucu, bu kuruluşların toplumun her kesimine her alanda ulaşmaya çalışılmaları gerektiğini belirterek, “Bunu niye söylüyorum? Son zamanlarda, özellikle hem iç, hem dış kaynaklarda öyle bir portre çiziliyor ki, çağdaşlaşmanın önündeki en büyük engel sanki kadın sorunlarıymış ve bu da Türkiye’nin en büyük problemiymiş gibi lanse ediliyor. Oysa ana sorun gibi gösterilen kadın sorunu Türkiye’nin temel sorunlarının yalnızca bir parçasıdır. Bu cümleden olmak üzere, temel hareket noktasını, ülkemizin içinde bulunduğu şartlara hedeflere ve hassasiyetlere paralel olarak belirleyen kadın kollarımız, kadın ve kadın sorunlarını ele alırken, toplumumuzun asli dokusu olan aileyi asla göz ardı etmemiştir, etmeyecektir de. Hedefimiz toplumsal dö-

nüşümü ve çağdaşlaşmayı maddi ve manevi değerlerimize zarar vermeden, sağlayacak donanımlı, iyi yetişmiş kadınlarımızın sayısını artırmaktır.

Unutmamalıyız ki, kadın kollarımız vatan savunmasında Aziziye Tabyaları karşısında Nenehatunların bileğindeki güç, Sultanahmet meydanında milli mukavemeti ateşleyen Halide Edip’lerin kararlı sesi olmaya devam edecektir. Gücünü kalbindeki imanından, samimiyet anlayışını toplumumuzun maddi ve manevi mimarlarından, azim ve kararlılığını da Mustafa Kemal’den ilham alarak yoluna devam edecektir.” dedi.

Ayşe Sucu konuşmasının sonunda Çankaya Halk Eğitim Merkezi ile koordineli olarak gerçekleştirilen faaliyetlerden bahsederek, “Yaptığımız faaliyetler arasında yer alan Çankaya Halk Eğitim Merkezi ile koordineli gerçekleştirdiğimiz kurslarımızın çeşitli alanlarında, kadınlarımız ve kızlarımız eğitim görmüşlerdir. Bugün bu maksatla burada toplandık. Öncelikle bu güne kadar derslerde, derslerimizi veren çok saygıdeğer, başta bize desteğini hiç eksik etmeyen Halk Eğitim Müdürü

Sayın Sırrı Bey'e, sevgili öğretmenlerimize huzurlarınızda bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Öğretmenlerimiz yılmadan, sabahtan akşama kadar İncesu Kültür Merkezimizde her gün bizzat bulundular, eksik olmasınlar. Evet kurslarımıza katılan öğrenci sayımız bu sene, bizim kendi Diyanet Vakfımızın diğer derslerine katılan öğrencilerle birlikte sadece İncesu da: 350'nin üzerinde öğrencimiz eğitim aldı. Bu derslerimiz: İngilizce, kumaş boyama, cam boyama, mefruşat, ahşap boyama, okuma yazma, nakış, ebru, tezhip, beş şiş, takı tasarım ve bunun yanı sıra tefsire giriş derslerine katılan öğrencilerimize huzurlarınızda teşekkür ediyorum." dedi.

Sırrı Arpaç

7. Akşam, Sanat Çankaya
Halk Eğitim Merkezi Müdürü

Çankaya Halk Eğitim Merkezi ve 7. Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü olarak, Türkiye Diyanet Vakfı ile birlikte, meslek edindirme, sosyal, kültürel ve okuma-yazma kursları olmak üzere çeşitli alanlarda işbirliği yaptıklarını belirterek konuşmasına başlayan Sırrı Arpaç "Şimdi, tabii burası adını kadından aldığı için, biraz kadınlardan bahsedeceğim ama çok çeşitli vakıf, dernek, kamu kuruluşları ve buna benzer

kuruluşlarla işbirliği yapıyoruz ama Türkiye Diyanet Vakfının bir ayrı özelliği vardır, onu anlatmak istiyorum." dedi.

Çankaya Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nün faaliyetlerinden kısaca bahseden Sırrı Arpaç, "Çankaya Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü olarak 2004-2005 eğitim öğretim yılında 83 alanda 650 kurs açtık. Bu kurslara 11.500 kişi devam etmektedir. Bu 11.500 kişi demek, Türkiye'deki çok üniversitelerden büyük, hatta hepsinden büyük." dedi.

Çankaya bölgesinin dışında da, dışardan gelen, Ankara'daki diğer ilçelerden gelen tüm vatandaşlara çeşitli alanlarda kurs verdiklerini belirten Sırrı Arpaç "Bizim amacımız toplumun içindeki kadınların konumunu yükseltmektir, kadınlara çok önem vermemiz gerekiyor. Atatürk'ün çok güzel bir sözü var; tabii o zaman söylenen bir söz; daha çok verimli, daha çok aydın ve daha çok bilgili olmak zorunda. Bence kadınlar bunu aşmıştır. Kadınlar verimlidir, üretkendir, kadınlar gerçekten toplumun en önde gelen insanlarıdır. Ben bunları 25 yıllık hayatımda görev yaptığım

okullarda, kadınların erkeklerden daha çok verimli, üretken ve daha çok iş yapan olduğunu gördüm.

Ama kadınların bir kaderi vardır, tabii kaderi toplumda ikinci kişi olarak göze geldiği için yapılanlar hep geri planda kalıyor, çok göze gelmiyor." dedi.

Kadınların ve kızların iş hayatı, sosyal alan ve eğitim alanında daha üretken ve istekli olduğunu belirten Sırrı Arpaç, "Bakın okullarda tiyatro yaparsınız hep kızlar görev alır, Çankaya Halk Eğitim Merkezinde halk danslarında, bizim 7 tane halk danslarımız var, bir Ankara Seymen hariç, hepsi kız. Yani kadınlar daha çok iş istiyor, daha çok üretmek istiyor, daha çok yardımcı olmak istiyor. Onun için başta öğretmenlerimiz olmak üzere, buraya katılan tüm katılımcılara, hepinize başarılar diliyorum." dedi.

Konuşmalardan sonra, Kursiyerlerin hazırladığı el emeği ve göz nuru eserlerden oluşan serginin açılışı yapıldı.

Serginin açılışını yapan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent Arınç'ın eşi Münevver Arınç sergideki standları tek tek gezerek kursiyerlerle sohbet etti.

TDV

Hoş Geldin Ya Şehri Ramazan

Maddi ve manevi sayısız güzelliklerin yaşandığı ve yapılan amellerin mükafatlarının sınırsız olarak verildiği Ramazan ayını dolu dolu geçirmenin sevincini yaşıyoruz.

Kendi ailemizin nafakası ile birlikte ihtiyaç içerisinde bulunan insanların yokluklarıyla da ilgilenmenin verdiği hazı tadıyoruz.

Rahmet ve merhamet ayı olan Ramazan'da hem gönül soframızı, hem ocağımızı insanlara açmak suretiyle paylaşmanın ve yoklukta var olmanın mutluluğunu taşıyoruz.

İnsanlarda iyilik yapma ve kötü işlere meyil etme gibi duygular daima mevcuttur ve bu duygular bir çatışma içerisinde. Kötü duygular, ya da nefis güç kazanıp ruha hakim olunca, sufi arzular ve kötü arzular baskın olur. Ruh güçlenip bedene hakim olunca ulvi duygular ve güzel hisler galip duruma geçer.

Ruhu ve bedeni terbiye ederek insanı Allah'a yaklaştırmaya vesile olan Ramazan ayında tutulan oruçlar ve yapılan ibadetler sabır ve metanetimizi daha da artırıyor.

Oruç ruh ve beden sağlığı yönünden son derece önemli bir ibadettir.

Maddi gıdalar bedeni ve nefsi besleyip güçlenmesini sağladığı gibi, namaz, zekat, hac, oruç gibi ibadet ve tatlar da ruhu besleyip güçlenmesini sağlar. Zira ibadet ruhun gıdasıdır. Oruç ibadeti nefis-nuh mücadelesinde akıl ve irade sahibi olan insanın ağırlığını ruh tarafına koyma manasına gelmektedir. Oruç, insanı cismaniyetten uzaklaştırıp, daha fazla ruhaniyet kazandırır, maddi alemden uzaklaştırıp melekut alemine yaklaştırır.

Bir çok nefsi arzusuna Ramazan ayında dizgin vuran insan, ruhen arınır ve temizlenir. İnsanda kötülüğe karşı olan meyil, bu ayda adeta yok olur. Rahmanın rızasına kavuşma arzusuyla dolu gönüller, iyilik yapmanın hazzını tadarken, toplumda ihtiyaç sahibi olan insanların ihtiyaçlarını gidererek, bir taraftan da toplumsal huzurun pekişmesinde önemli rol oynarlar.

Bütün istatistikler Ramazan suç oranının düştüğünü göstermektedir. Kısaca Ramazan güzel duyguların hakim olduğu bir iklimdir.

Oruç ibadeti ve onunun gerek fert ve gerekse toplum için getirdiği faydalar çok farklı şekillerde ifade edilmeye çalışılmıştır.

Oruçla ilgili en güzel tarif, en güzel ifade şüphesiz ki sözlerin en güzelini söyleyen Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (S.A.V.)' aittir.

Peygamberimiz bir Şaban ayının sonunda Ramazan ayına girerken ahabına hitap ederek Ramazan ayının kutsiyet ve faziletini şöyle belirtmiştir:

- Ey insanlar! Yüce ve mübarek bir ayın gölgesi üzerinize bastı.
O ayda bir gece vardır ki bin aydan daha hayırlıdır. Allah o ayda oruç tutmayı farz kıldı. Geceleyn ibadet yapmayı da nâfile kıldı.
O ayda bir hayır işleyen kimse diğer aylarda bir farz işlemiş gibi olur.
O ayda bir farz işleyen ise diğer aylarda yetmiş farz işlemiş gibi sevap alır.
O, sabır ayıdır. Sabrın karşılığı ise cennettir.
O, yardımlaşma ayıdır.
O ayda müminin rızkı bollatılır.
O ayda kim bir oruçluyu iftar ettirirse bu, günahlarının bağışlanmasına ve cehennemden kurtulmasına sebep olur. Aynı zamanda oruçlunun sevabı kadar sevap verilir. Oruçlunun sevabından da hiç bir şey noksanlaşmaz. Ashab:
- “- Yâ Rasûlullah! Hepimiz oruçluyu iftar ettirecek bir şey bulamıyoruz” deyince Resûlullah (s.a.v.):
- “- Allah bu sevabı oruçluyu kuru bir hurma ile veya bir yudum su ile ya da bir yudum süt kaşığı ile iftar ettirene de verir.

O öyle bir aydır ki eweli rahmet, ortası mağfiret ve sonu cehennem ateşinden kurtuluştur.

O ayda köle ve hizmetçilerin yükünü hafifleten kimseyi Allah bağışlar ve cehennem ateşinden kurtarır. Ramazan ayında şu dört şeyi çokça yapınız. Bunlardan ikisini yapmakla Rabbinizi razı edersiniz, diğer ikisini yapmaktan da müstağni sayılmazsınız. Rabbinizi razı edeceğiniz iki haslet şunlardır:

- a- Allah'tan başka hiç bir ilah olmadığına şehâdet getirmek.
  - b- Allah'ı anıp istiğfar etmek.
- Müstağni olmadığınız iki haslete gelince:
- a- Allah'tan cenneti istersiniz.
  - b- Cehennemden O'na sığınırsınız.

Ümmetime Ramazanda beş haslet verilmiştir ki bunlar benden önceki hiç bir peygambere verilmemiştir:

- 1- Ramazan ayının ilk gecesi olunca Allah teâlâ ümmetime (rahmet bakışıyla) bakar. Allah her kime (rahmet bakışıyla) bakarsa, ona ebedî olarak azap etmez.
  - 2- Akşamladıklarında ağızlarının kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzel olur.
  - 3- Melekler her gün ve gece onlara istiğfar ederler, Allah'tan bağışlanmalarını dilerler.
  - 4- Allah teâlâ cennetine emredip: “Kullarım için hazırlanıp süslen. Onların dünya meşakkatlerinden kurtulup, benim yurduma ve ihsanıma istirahat için gelmeleri yaklaştı.” buyurur.
  - 5- Gecenin sonu olunca, Allah (c.c.) hepsini bağışlar. Orada bulunanlardan biri:
- “- O gece Kadir gecesi midir?” deyince:
- Hayır, çalışanları görmüyor musun? Onlar çalışıp işlerini bitirince kendilerine ücretleri tam olarak ödenir.” buyurdu.

Türkiye Diyanet Vakfı olarak; Teravîh namazları, iftar sofraları, okunan mukabeleler, davetler vb. davranışlar ile adeta “Sosyal Barışın”da sembolü olan Ramazan ayınızı kutlar, bütün güzelliklerin sizlerin olmasını temenni ederiz.

TDV

Osmanlı tahtının üçüncü padişahı olan Sultan I. Murat; Osmanlı ve Haçlı ordularının 1389 yılında Kosova'da yaptığı Birinci Kosova Savaşı'nda şehit düşmüş ve iç organları buraya defnedilerek şehit düştüğü yere bir de türbe yapıldı.

"Meşhed-i Hüdavendigar" adıyla anılan türbe, Kosova'da yaşayan Müslüman Türkler için bir sembol oldu

Ancak zamanla yıpranıp yıkılma durumuna gelen bu türbe için Türkiye Diyanet Vakfı harekete geçerek aslına uygun şekilde restore ettirme kararı aldı ve gerekli çalışmaları başlatıldı.

Çalışmaların hızla sürdüğü türbenin yakın bir tarihte aslına uygun olarak restoresi tamamlanacak.

Bu vesileyle hem bilgi tazelemek, hem de yad etmek amacıyla Sultan Birinci Murat hakkında kısaca bilgi vermek istedik.

SULTAN BİRİNCİ MURAT (HÜDAVENDİGAR) • (1326-1389)

Osmanlı tahtının üçüncü padişahı olan ve 'Hüdavendigar' diye anılan Sultan Birinci Murat, Orhan Gazi ve Nilüfer Hatunun oğlu olarak, 1326'da Bursa'da dünyaya geldi. İyi bir eğitim alan Murat, 1360'ta Orhan Gazi'nin vefatı üzerine Bursa'da tahta çıktı.

İlk iş olarak Karadeniz Ereğlisi ve Ankara'yı alarak; devlet içindeki bazı meseleleri hallettikten sonra Rumeili'ye yönelen Sultan Birinci Murat, 1361'de Çorlu, Keşan, Dimetoka, Pınarhisar, Babaeski ve Lüleburgaz'ı 1362'de de Edirne'yi fethetti. Ardından Gümölcine, Zağra, Yenice ve Filibe'yi aldı. Seferler ve fetihlerle birlikte artan asker ihtiyacını karşılamak amacıyla Yeniçeri Ocağı'nı kurdu.

Osmanlı'nın Avrupa'da yerleşmesinden rahatsız olan Haçlı dünyası, Papa Urban'ın çabalarıyla Sırp, Macar, Ulah ve Bosnalılardan oluşan bir Haçlı ordusu kurarak, 1364'de Edirne'ye yürüdü. Fakat Haçlılar, Hacı İlbeyi komutasındaki Osmanlı öncü birliklerince Sırsındığı savaşında bozguna uğratıldı. Bu zaferden sonra Osmanlı payitahtı, Bursa'dan Edirne'ye taşındı. 1367-1368 yıllarında Trakya ve Karadeniz sahillerinde çok sayıda yerleşim yerini ülke sınırlarına katan Sultan Murat, Haçlılara karşı 1371'de kazandığı Çirmen savaşı ile Makedonya'nın kapılarını Türklere açtı. Burada yapılan fetihlere ilaveten, Sırbistan vergiye bağlandı.

Osmanlı ve Haçlı ordularının 9 Ağustos 1389'da Kosova'da yaptığı Birinci Kosova Savaşı, Osmanlı'nın parlak zaferiyle neticelendi. Bu zafer, Balkan-

lardaki Türk hakimiyetini pekiştirirken; Sultan Birinci Murat, zafer sonrası savaş meydanında dolaşırken, Macar Kralı Lazar'ın damadı olan ve çarpışma sırasında yaralanan Sırp asilzadelerinden Miloş Obilić tarafından kama ile yaralanarak şehit edildi.

Cenazesi Bursa Çekirge'de yaptırdığı türbesine defnedilen Sultan Birinci Murat için, Kosova'da şehit edildiği ve iç organlarının gömüldüğü yere, 'Meşhed-i Hüdavendigar' adıyla anılan bir türbe yapıldı. Priştine-Mitroviça yolunun 10'uncu kilometresindeki türbe, halen ziyarete açık bulunmaktadır.

Türkiye Diyanet Vakfı Kosova'da Sultan Birinci Murat Hüdavendigâr'ın Türbesini Restore Ediyor

ESER İLE İLGİLİ TARİHİ BİLGİ

Kosova'da en eski Osmanlı Mimari eseri olarak bilinen Sultan I. Murat Hüdavendigâr Türbesi, bugünkü Priştine-Vıçitrin yolunun sağ tarafında Priştine'den 6 km uzaklıkta yer almaktadır. 15 Haziran 1389 yılında Kosova ovasında Osmanlı ve Sırp orduları arasında meydana gelen savaşta, Sultan Murat, Miloş Obiliç tarafından şehit edilmiştir. Sultan Murat (Hüdavendigâr) ın oğlu Yıldırım Bayezid tarafından şehit edildiği yerde Meşhed-i Hüdavendigâr (İç organlarının gömüldüğü yere) adıyla anılan bir türbe inşa ettirilmiştir.

GÜNÜMÜZE KADAR YAPILAN ONARIM EVRELERİ

Belgeler, türbenin ilk halinin kare plan üzerine oturmuş sekizgen kubbeden oluştuğunu, her duvarda ikişer tane olmak üzere sekiz tane dikdörtgen pencerenin bulunduğunu göstermektedir. Türbeye farklı dönemlerde eklentiler ve onarımlar yapılmıştır.

1660 yılında Evliya Çelebi, Melek Ahmed Paşa ile türbeyi ziyaret etmiş ve bakımsız olduğu için bu dönemde onarım geçiren türbenin etrafı yüksek duvarlarla çevrilerek bir pınar (kuyu) yaptırılmış. 1845 yılında türbede kısmi onarımların yapıldığı kaynaklarda belirtilmektedir.

1866 yılında türbe yeniden tamir görmüş ve avluda bulunan pınarın yerine çeşme yaptırılmış. 1884 yılında türbe esaslı bir şekilde onarım geçirmiş, daha sonra türbeye bakmak üzere aslen Buharalı olan Hacı Ali, türbedar olarak atanmıştır.

Sultan II. Abdulhamit'in emri ile türbeyi ziyaret edenlere dinlenme ve barınma imkanı sağlamak amacıyla - başlama tarihi bilinmemekle birlikte - iki katlı bir konağın inşasına başlanıp 1896 yılında tamamlanmış. 1907 yılında Sultan II. Abdulhamit'in

emri ile türbe ve selamlık binası tekrar onarım görmüş. 1911 yılında Sultan V. Mehmet Reşat döneminde de türbe bir onarım geçirmiştir. Bu onarımda türbenin avlusu kesme taş ile döşenmiş, avluya yeni bir çeşme yaptırılmış (Sultan Reşat Çeşmesi) ve türbenin bugünkü tamir kitabesi de bu dönemde konulmuş.

1914 yılında Türkiye ile Sırbistan arasında yapılan bir antlaşma ile türbenin bakımı, bütün masrafları Türkiye tarafından karşılanmak üzere Sırbistan'a verilmiş, ancak, I. Dünya Savaşının başlamasıyla anlaşma yürürlükten kalkmış. II. Dünya Savaşından sonra türbe devlet himayesi altına alınmış 1960-61 yıllarında esaslı bir onarım görmüş. 1989 yılında Kosova savaşının 600. yıl dönümü kutlamaları nedeniyle, devlet tarafından türbenin ve selamlığın onarılması gerekirken projeye uyulmaksızın sadece türbe içinde kubbeye kadar olan duvarlar boyanmış.

1992 yılında Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanı Sayın Namık Kemal Zeybek türbeyi ziyaretlerinde, onarıma ihtiyaç olduğunu tespit etmiş ve bunun üzerine bir ekip göndererek kısmi onarımlar yaptırılmış.

TDV

MATÜRİDÎ

Ebu Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd el-Mâtürîdî es-Semerkandî
(*Matürîdî mezhebinin kurucusu, müfessir ve fakih*) (ö. 333 / 944)

Nisbet edildiği Mâtürîdî; bugün Özbekistan Cumhuriyeti'nin sınırları içinde bulunan Semerkant'ın dış mahallesidir. 1920'de Semerkant'ı ziyaret eden Barthold, Mâtürîdî'nin şehrin kuzeybatısında bir köy olduğunu belirtir. Hayatı hakkında çok az bilgiye rastlanan Mâtürîdî, Abbasi-ler'in merkezi otoritesinin oldukça zayıfladığı bir dönemde siyasi bakımdan hilafete bağlı müstakil beyliklerden Sâmanoğulları'nın Maveraünnehir'e hakim oldukları devirde yaşamıştır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte IX. yüzyılın ilk yarısının ortalarında dünyaya geldiği ve ömrünün bir asra yakın olduğu tahmin edilmektedir.

Mâtürîdî'nin Arap olduğunu ileri sürenler olmuşsa da bu iddia doğru değildir. Mâtürîdî'nin eserlerindeki dil ve üsluba bakıldığında Arapça gramere aykırılığı yanında, Türkçe gramere uygunluğu görülmektedir. Gerek dil ve üslup özellikleri gerekse yaşadığı Semerkant ve çevresinin Türklerin çoğunlukta bulunduğu bir bölge olması göz önüne alındığında Mâtürîdî'nin Türk asıllı olduğunu söylemek gerekir.

Mâtürîdî ailesinin fertleri hakkında babası ve dedesinin (Muhammed b. Mahmud) adından başka bir şey bilinmemektedir.

Mâtürîdî Hanefî mezhebinin dördüncü, hatta üçüncü kuşak alimlerinden Ebu Hanife'nin öğrencilerinden Muhammed eş-Şey-

bani'nin öğrencisi Ebu Süleyman el-Cüzcani'nin talebesi Ebu Bekir Ahmed b. İshak el-Cüzcani, Nusayr b. Yahya el-Belhi ve Nişabur Kadısı Ebu Bekir Muhammed b. Ahmed b. Reca el-Cüzcani gibi hocalardan ilim tahsil etmişse de öğrenimini, henüz yirmi yaşlarında iken hocası Ebu Bekir Ahmed el-Cüzcani ile birlikte ulema reisliğini deruhte eden ve Dharü'l-Cüzcâniyye'de ders veren Ebu Nasr el-İyazi'den tamamlamıştır. Eğitim hayatı, seyahatleri ve hacca gidip gitmediği, resmi bir görev alıp almadığı gibi hususlar bilinmemektedir. Ancak zalim olduğu kesinlik derecesinde sûbut bulan zamanın sultanına âdil diyen ve dolayısıyla zulmü adaletle vasıflandıran kimsenin küfre girdiği yolunda kanaat belirtmesi; Ebu'l-Kasım el-Kabi'yi zalim devlet adamlarıyla ilişki içinde olduğu için kınaması, devrin siyaset ve devlet adamlarıyla münasebetlerinin iyi olmadığını göstermektedir.

Mâtürîdî'nin hayatı, eserleri, görüşleri, öğrencileri ve çağdaşları hakkında bilgi verdiği bilinen en eski kaynak Ebû'l-Muin en-Nesefî'nin Tebşiratü'l-edille'sidir. Sonraki eserler Mâtürîdî'den özetle bahsetmekte ve bilinenlere yeni bir şey katmamaktadır. Çağdaş araştırmalarda da bu bilgiler tekrarlanmaktadır.

Çağdaş araştırmalarda Mâtürîdî'nin tefsir, kelam, fıkıh ve usulü, mezhepler tarihi alanlarında önemli mevkiine rağmen gerek

mezhepler tarihine dair eserlerde gerekse bibliyografik kaynaklarda ihmal edildiği belirtilmekte ve son-raki dönemlere çok az eseri intikal eden Eş'rî'nin mezhebinin yayılmasına karşılık Mâtürîdî'nin maruz kaldığı bu ihmalle ilgili çeşitli sebepler ileri sürülmektedir. Bunlar arasında Mâtürîdî'nin hilafet merkezi Bağdat'tan uzakta yaşamış olması, Arap tarihçileri tarafından kasıtlı olarak zikredilmemesi, siyasi iktidarla anlaşmazlık içerisinde bulunması sebebiyle Eş'ariler gibi devlet imkanlarından yararlanmamış olması, Eş'ariliğin Nizamiye medreselerinde okutularak İslâm dünyasının her tarafına gönderilecek kimseler yetiştirilmesine mukabil Mâtürîdîliğin resmi eğitim kurumlarına girememesi, Eş'ariliğin Şâfiiler ve Malikiler gibi farklı kitleler tarafından benimsenmesine rağmen Mâtürîdîliğin sadece Hanefilere münhasır kalması, Mâtürîdîliğin akla daha fazla önem vermek suretiyle muhafazakar ulemanın ve biyografi müelliflerinin ilgi alanı dışında kalması, Hanefî çevrelerinin Mâtürîdî'nin Ebu Hanife'nin otoritesini gölgelemesinden endişe etmeleri, eserlerinin dil ve üslup açısından problemli oluşu gibi bir dizi sebep kaydedilmektedir.

Mâtürîdî'nin eserlerinde savunduğu fikirler Ehl-i Sünnet'in temel görüşleri olup iman-amel ayırımı konusunda mutedil Mür-cie görüşünü benimsemesinin onun Ehl-i Sünnet çizgisi dışında

kalmasını gerektirmeyeceği gibi Kadiriyye'nin mukabili saydığı Mürcie'yi eleştirmesi de böyle bir iddiayı geçersiz hale getirir. Günümüze kadar gelmeyen eserlerinde Ehl-i Sünnet tabirinin yer alıp almadığı hususunda bir şey söylenemezse de Mâtürîdî'nin öğrencisinin öğrencisi olan İbn Yahya gibi bir âlim aynı tabiri sıkça kullanmaktadır. Aslında Mâtürîdî'den sonra yaygın hale gelen Ehl-i Sünnet tabiri, akaid konusunda Resûlullah ile ashap cemaatinin yolunu takip edenler, yani ashap yoluyla bize aktarılan Hz. Peygamber'in İslâm anlayışını benimseyenler demek olup bu tabir namazın kılınış şekli dahil olmak üzere genel İslâm anlayışını içermektedir. Bu da Müslümanların büyük çoğunluğunun esasen benimsediği bir husustur.

Kaynaklarda Mâtürîdî'nin tasavvufi yönüyle ilgili bazı kayıtlara rastlanmaktadır. Hakkında tıpkı bir tasavvuf büyüğü gibi menkıbeler ve rüyalar aktarılmakta, Semerkant'ta Deşt Ribatı'nda Hızır ile görüşüp onun duasını aldığı, kerametleri bulunduğu belirtilmekte ve yaptığı duanın kabul olduğuna dair bir hadise de nakledilmektedir.

Mâtürîdî kalam, tefsir, fıkıh ve mezhepler tarihi alanlarındaki çalışmalarıyla tanınmaktadır. Kitâbü't Tevhid adlı eseri Sünnî kelamının klasiklerinden biri haline gelmiştir. Kaynaklarda zikredilen kitaplarının isimleri onun Mu'tezile, Karâmita, Revâfız gibi fıkralarca ileri sürülen düşüncelere karşı uzun mücadeleler verdiği izlenimini uyandırmaktadır. Sonraki dönemlerde takipçileri tarafından "şeyh, imam, şeyhülislam, imamü'l-hüdâ, alemü'l-hüdâ, reîssü meşâyih Semerkand, imamü'l-mütekellimin, musahhihi akâidi'l-müslimin, imamü Ehl-i-s-sünne" gibi ünvanlarla anılmıştır.

Kelamda imam olarak kabul edilen Mâtürîdî, akideyi güçlendirme ve dini temel görüşleri çerçevesinde müdafaa etme konusunda gerek İslâm dışı akımlara gerekse Mu'tezile, Havaric ve Batıniyye gibi İslâmî mezheplere karşı ciddi bir mücadele vermiş, çağdaş oldukları halde görüştüklerine dair herhangi bir kayda rastlanmayan Ebu'l-Hasan el-Eş'âri'den daha önce bu alanda etkin bir varlık göstermeye başlamıştır. Mâtürîdî, ilmi çevresiyle beraber Maverâünnehir'de İslâm düşüncesinin belli bir istikrara kavuşmasında, İslâmın ve Hanefiliğin Türkler arasında yayılmasında önemli görev yapmış ve bu etkisi zaman içinde artarak devam etmiştir.

944 yılında Semerkant'da vefat eden Mâtürîdî, Semerkant'ın ünlü Çâkerdize Mezarlığı'na defnedildi. Barthold, 1920'de Semerkant'a yaptığı seyahatte Çâkerdize Mezarlığı'nda Mâtürîdî'nin türbesini gördüğünü kaydeder. Ancak bu mezarlık Sovyetler Birliği döneminde iskana açılmış ve türbenin bulunduğu yer bir evin bahçesinde kalmıştır. 1991 yılında Semerkant'ı ziyaret eden bir grup Türk ilim adamı sözü edilen yerde türbe bulunmadığını, kabrinin üzerine beton atılıp avlu olarak kullanıldığını ifade etmiştir. Mâtürîdî'nin şimdi Semerkant'ın Siyab Merkez İlçesi'nin İkinci Şark Mahallesi Gucduvan Sokağında yer alan mezarının bulunduğu alana 2000 yılında tamamlanan yeni bir türbe ve etrafına da bir külliye inşa edilmiştir.

Mâtürîdî'nin hayatı, eserleri, görüşleri, öğrencileri ve çağdaşları hakkında bilgi verdiği bilinen en eski kaynak Ebü'l - Muin en-Nesefî'nin Tebşiratü'l-edille'sidir. Sonraki eserler Mâtürîdî'den özetle bahsetmekte ve bilinenlere yeni bir şey katmamaktadır. Çağdaş araştırmalarda da bu bilgiler tekrarlanmaktadır.

ESERLERİ

A) TEFSİR

- Tevilat'ül-Kur'an: Tefsir açısından çok önemli bir eser olmasının yanı sıra kelâm, fıkıh ve fıkıh usulü alanlarında zengin bilgi ve önemli görüşler içermektedir. Ayrıca İslâmî fırkalar ve İslâm dışı akımlarla dinlere ait inanç ve görüşlerin tenkidi bakımından ihmal edilemeyecek bir kaynaktır.

B) KELAM

- Kitab'üt-tevhid: Mâtürîdî'nin tam olarak basılmış tek eseri olup kalam ilminin temel konularını ele almaktadır.
- Kitab'ül-makalat
- Reddû Ev'aili'l-edille li'l Ka'bi
- Reddû Tezhibi'l-cedel li'l Ka'bi
- Beyanü vehmi'l Mutezile
- Reddû Va'idi'l - Füssak li'l Ka'bi
- Reddû'l Usuli'l - hamse li-Ebi Ömer el-Bahili
- Er-Reddû ale'l Karamita
- Reddû kitabi'l-imame li Ba'zir-Revafız

C) FIKIH

- Kitab-ül-makalat fil-kelam
- Me'ahizü-ş-şera' fi usuli'l - fıkıh
- Şerhu'l - Cami'is-sagir

TDV

VI. AVRASYA İSLAM ŞÛRASI TEŞKİLATI TOPLANTISI İSTANBUL II SONUÇ BİLDİRGESİ

09 Eylül 2005

Türk Cumhuriyetleri, Balkan ve Kafkas Ülkeleri, Türk ve Müslüman toplulukların dini temsilcilerinden oluşan Avrasya İslam Şûrası Teşkilatı'nın altıncı toplantısı 5-9 Eylül 2005 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, Avrasya topluluklarında din, kimlik ve kültür konularındaki sorunlar müzakere edilmiştir.

Dinin kimlik ve kültürle kopmaz bir bağı vardır. Din, insana hayatın nihai amacını, hayata ve varlığa bütünlüklü bir değerler sistemi içinde bakabilmeyi öğretir. Dinin bireylere kazandırdığı varoluş şuuru ve yaşam tarzı, zamanla toplumsal bir kültür ve kimliğe dönüşür.

İnsanlık ailesinin seçkin bir parçası olarak Avrasya coğrafyasında yaşayan Müslüman topluluklar, Müslüman dünyada önemli bir kesimi oluşturur. Müslüman toplulukların dini ve kültürel değerleri, İslam inanç, ibadet ve ahlak ilkeleri ile İslam kültür ve medeniyetinin tarihsel birikiminden beslenir.

Geçtiğimiz yüzyıldan devralınan dini, kültürel ve toplumsal sorunlara bugün yenileri ilave olmuştur. XX. yüz-

yılda yaşanan iki dünya savaşı ve ardından soğuk savaş dönemindeki kutuplaşma süreçleri, bütün dünyada olduğu gibi Avrasya Müslüman topluluklarında da ciddi krizlerin önünü açmıştır. Geçtiğimiz yüzyılın sonlarında patlak veren çatışmalar, Balkanlar ve Sovyetler Birliği topraklarında yaşanan yapısal dönüşümler, bölge coğrafyasına hem yeni sorunlar getirmiş hem de yeni umutlara kapı aralamıştır. Aynı zaman aralığında İslam dünyasının hak etmediği halde bir şiddet alanı olarak öne çıkarılması ve dünyanın sürüklendiği kaotik ortamlar da sorunları içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Uluslararası toplumun sağduyu ve işbirliği arayışları, Müslüman dünyanın özeleştirisi ve dayanışma girişimleri sorunların aşılması yolundaki ümitleri diri tutmaktadır.

Balkanlardan Kafkasya ve Orta Asya'ya kadar Avrasya Müslüman topluluklarının dini liderleri, dini kimlik, kültür ve değerlerin yaşatılması, toplumlar arası ilişkilerde adalet, barış, işbirliği, karşılıklı saygı, anlayış ve hoşgörünün egemen olması için üzerlerine düşeni

ŞÛRA KARARLARI

yapma azmi ve kararlılığına sahiptirler. Hiç kuşkusuz bunun için öncelikle yapılması gereken, her düzeyde geniş açılımlı müzakere süreçlerini başlatmak ve kararlılıkla devam ettirmektir.

İslam dini hem bölgemizde hem de dünyamızda kalıcı barış imkânlarının artırılması yolunda tarihsel ve potansiyel bir konuma sahiptir. Avrasya İslam Şûrası, başından beri bu yönde önemli katkılar sunabilecek bir yapıya sahip olmuş ve olmaya da devam edecektir. Şûra üyeleri, İslam'ın evrensel mesajının insani yönü ve insanlık için aydınlık muştusunu yerküredeki bütün insanlarla paylaşma arzusundadır.

Şûra üyeleri günümüzde dünyada giderek egemen olan ve özellikle Müslüman dünyanın insani, dini, kültürel ve tarihsel mirasının tahribine ve yok edilmesine zemin hazırlayan meş'um durumu kabul edilemez bulmaktadır. Güç düzeni ile ahlak düzeni arasındaki çarpıklık sadece Müslümanları değil, bütün insanlığı tehdit etmektedir. Bu çarpıklığın sebep olduğu güç gösterisi, şiddet ve terör herkesi yuvasından eden bir krize dönüşmüş, bütün insanlığa ağır maliyetler çıkarmaya başlamış ve küresel bir kâbus haline gelmiştir. Her yönüyle barış dini olan İslam'ın farklı kaynaklardan beslenen şiddet ve yıkımın meşrulaştırıcı bir gücü olarak ilan edilmeye çalışılması sadece İslam'a haksızlık değil, bütün dinlere, insanoğluna umut ve huzur veren bütün maneviyat değerlerine karşı yapılmış bir haksızlıktır. Avrasya İslam Şûrası, başta Irak ve Filistin olmak üzere yerküredeki bütün çatışmaların bir an önce sona ermesi, akan kanın durması ve gözyaşlarının dinmesi temennisini yinelemekte; bu çatışmalar bahane edilerek masum insanlara yönelik her türlü terör ve şiddeti kınamaktadır.

Avrasya İslam Şûrası, aşağıda belirtilen konular üzerindeki mutabakat metnini kamuoyuna duyurur:

İslam dini

hem bölgemizde

hem de dünyamızda

kalıcı barış imkânlarının

artırılması yolunda tarihsel ve

potansiyel bir konuma sahiptir.

1. Kimlik, herhangi bir insan topluluğunun kendini tanımlama ve temsil etme yolu ve aracıdır. Müslüman kimliği ise İslam'ın getirdiklerine inanan ve kendilerini İslam'a olan mensubiyetleriyle tanımlayan insanları ifade eder. Bu kimlik coğrafi, etnik veya ulusal kimlikleri dışlamayan, cinsiyet ayrımını reddeden, birleştirici ve kuşatıcı bir üst-kimliktir.
2. Dünyada ve bölgemizde Müslümanların yaşadıkları sorunlar, çeşitlilik arz etmektedir. Ancak ortak sorun, kimliğin çözülmesine, aşındırılmasına ve hatta giderek kaybedilmesine ilişkin sorunlardır. Kimliğin içinde yeşerdiği kültürel muhit hızla değişmekte, Müslümanların gelecek tasavvuru her geçen gün zaafa uğramaktadır.
3. Özellikle Batılı medyada olay ve kişileri değil, İslam'ı ve Müslüman kimliğini doğrudan hedef alan ithamlar, terör ve şiddetle İslam'ı eşleştirme gayretleri, giderek bütün Müslümanları şiddetle yüklü kimlik algısının hedefi haline getirmektedir. Günümüz dünyasında medeniyetler çatışmasını körükleyen olaylar, Müslüman dünya üzerindeki müdahaleler ve uygulamalar kimlik algısını şiddet potansiyelinin bir sunumuna dönüştürmektedir. Böylece İslam-karşıtı bir kimlik tasarımı, çoğu kez Müslüman kitlere karşı dışlama ve aşağılama stratejileriyle küresel şiddeti körüklemekte, sonuçta bütün bunlar İslam'ın asli yüzünün ve mesajının ortaya çıkmasını, öğrenilmesini, içselleştirilmesini ve aktarılmasını engellemektedir.
4. Masum insanlara yönelik şiddet ve terör eylemleri için hiçbir mazeret ileri sürülemez ve kabul edilemez. Öte yandan toplumsal şiddet hareketleriyle herhangi bir din arasında kurulmaya çalışılan bağın, her zaman çarpıtıcı ve yanıltıcı olduğu açıkça görülmüştür. Hiç kuşkusuz bu kabil bir ilişki ne İslam ne de diğer dinler için asla kabul edilemez. İnsanları şiddete iten temel sorunlar farklı öğelerden beslenebilir. Şiddetin asıl kaynağını, herhangi bir dinde aramak yerine, şiddetin coğrafyasında var olan yoksulluk ve yoksunluk durumlarının derinlikli bir tahlini yapmak gerekir. Herhangi bir din ile terör arasında öze dayalı bir ilişki kurulamaz. İslam da özü itibarıyla yaşatmayı ve barış içerisinde yaşamayı öncelleyen bir dindir. Müslümanların tarih boyunca kurdukları medeniyetler, kimlik algıları veya inşalarının başkalarına karşı saldırgan bir süreç olarak

yaşanmamasının en güzel örneklerini defalarca göstermiştir. Bu da tarihin bir döneminde sergilenmiş bir tecrübenin tesadüfî olmadığını, İslam'ın temel ilkelelerinden sürekli olarak sadır olduğunu göstermiştir.

5. Zaman zaman kendini İslam'a izafe eden kimi ne-zuhur hareketler İslam'a ve Müslüman kimliğine zarar vermektedir. Bu durum, hem böylesi hareketlere karşı eleştirel bilinci açık tutmayı hem de sorumluluğu başkasına atan nemelazımcılığı red-detmeyi gerekli kılmaktadır.
6. İslam'ın bütün dünyada olduğu gibi bölgemizde de dini ve ahlaki düzlemde ciddi temsil sorunları yaşa-dığı açıktır. Sorumluluğu kendi dışımızdaki yapılara atfederek sorunu aşmamız mümkün değildir. Avrasya İslam Şûrası, üye toplulukların kendi içinde bir özeleştiriyi gerçekleştirmelerinin gereğini ortaya koymuştur. Bugün Müslüman toplumunu ilmi, in-sani ve ahlaki düzlemde temsil edecek bir liyakat arayışı, yerini politik ve çıkarıcı ilişkilere terk etme riski taşımaktadır. Bu da başta temsilde gösterilecek hassasiyet olmak üzere her bireyin iyi bir mü-min olma çabasını gerekli kılar. İyiliği emretme ve kötülükten nehyetme konusundaki ilahi emir, bu-gün her düzeyde ifa edilmesi gereken bir düstur ol-mak durumundadır.
7. Avrasya Bölgesinde Müslümanlar ya bağımsız birer devlet olarak ya da tanımlanmış hukuki bir statü içinde birer azınlık topluluğu olarak yaşamaktadır. Bu çeşitliliğin doğal sonucu olarak yaşanan sorunlar da çeşitlenmiş ve farklılaşmıştır. Müslümanların bölgesel düzeyde kendi varlıklarını devam ettirme-lerinin önündeki engeller ve bu engellerin ürettiği gerilim noktaları açıkça tanımlanmadıkça, mevcut sorunların aşılmasını beklemek mümkün değildir.

Bu çerçevede VI. Avrasya İslam Şû-rası, Avrasya Müslümanlarının kimlik ve kültür bağlamındaki sorunları-nın tam bir envanterine sahip olma-nın gerekliliğini vurgulama gereği duymaktadır. Bu bağlamda, Batı Trakya ve Balkanlarda kaybolmuş vakıf emlakının yeniden tespiti için Türkiye Cumhuriyeti arşivlerinden yararlanılmalıdır.

8. Avrasya'da azınlık statüsü içinde yaşayan bazı Müslüman top-lulukların tarihi anlaşma ve hukuki mutabakattan kaynaklanan bazı

hakları ihlal edilmekte, bu da dini hayatı, temsil ve kimlik beyanını güçleştirmektedir. Bu durum, ge-rek Müslümanlar arası, gerekse toplumlar arası iş-birliği ve girişimleri kaçınılmaz kılmaktadır. Bu çer-çevede, Batı Trakya'da Müslüman Türk toplumu-nun oylarıyla seçilen, uluslararası hukuk nezdinde başvuruları kabul ve tasdik gören dini temsilcilerin görevlerine iadeleri konusunda ilgililerin gereken duyarlılığı göstermeleri beklenmektedir.

9. Avrasya'da bazı azınlık Müslümanlar, yoğun biçimde karşı dini propagandaya maruz bırakılmakta; inanç ve ibadet özgürlükleri kısıtlanmaktadır. Din özgürlü-ğü adı altında gerçekleştirilen istismarcı misyonerlik (prozelitizm) faaliyetleri asla kabul dilemez.
10. Dini-kültürel mirasın çok önemli bir kısmı olağanüs-tü zamanlarda yok edilmiş olup, geriye kalanları da ihmal ve ilgisizlik sebebiyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu mirasın özgün yapısına uygun

biçimde korunması yönünde daha önce başlatılan iyileştirme ve restorasyon çalışmaları sürdürülmelidir.

11. Avrasya İslam Şûrası, üye topluluk ve devletlerin tecrübelerinin paylaşıldığı bir platform olmaya devam etmelidir. Bu alanda yapılacak faaliyetlerin sürekliliğe, derinliğe ve yüksek bir kaliteye ulaştırılabilmesi için üye ülke temsilcilerinin birbirleriyle sorunlarını, tecrübelerini ve bilgilerini paylaşarak, kurumsallaşmış bir iletişim ve etkileşim içinde olmalarına özen gösterilmelidir. Avrasya'nın her iki yakasında yaşanan kimlik sorunları karşısında Türkiye laik ve demokratik bir hukuk devleti olarak bu sorunları aşacak tarihsel derinlik, tecrübe ve birikime sahiptir. Mevcut sorunların aşılmasında, ortaya çıkan kayıpların telafi edilmesinde başta olmak üzere bütün üye ülke ve topluluklara ciddi bir sorumluluk düşmektedir.
12. Avrasya Müslüman topluluklarında sağlıklı din hizmetini yürüten kurumların güçlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalı; gerek bilgi birikimi gerekse dini-manevi tecrübe artırımına imkan sağlayacak eğitsel çalışmalar başlatılmalıdır. Bu konuda Avrasya'nın birikimi harekete geçirilmelidir.
13. Avrasya Müslüman toplulukları arasındaki dini, kültürel ve eğitsel işbirliği güçlendirilerek sürdürülmelidir. Bu bağlamda bilhassa çoğunluğun ortak dili olan Türkçenin ve bu toplulukların ana dillerinin geliştirilmesi yönünde somut projeler üretilmelidir.
14. Avrasya İslam Şûrası, daimi bir sekreteryaya ve denetleme organına kavuşturularak, kurumsal yapısı daha da güçlendirilmeli ve fonksiyonel hale getirilmeli;

İslam Konferansı Örgütü vb. uluslararası örgütlerle işbirliğine gidilmelidir. Avrasya İslam Şûrası'nın uluslararası bir hüviyet kazanması için gerekli altyapı çalışmaları yapılmalı, bir sonraki Şûrada bu yöndeki öneriler ele alınmalıdır.

15. Avrasya İslam Şûrası ülkeleri ve üye toplulukları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Din İşleri Başkanlığı gibi yeni teşkilatlanmakta olan üyelerle birikimlerini paylaşarak ilişkilerini geliştirmelidir.
16. Avrasya Şûrası, bünyesine diğer İslam dünyasından ve özellikle Avrupa Müslümanlarından temsilci veya gözlemci sıfatıyla katılımcılar almalıdır.
17. Avrasya İslam Şûrası bünyesinde alt çalışma grupları teşkil edilmeli, Şûra genel toplantısı dışında ihtiyaca göre lokal çalışma ortamları oluşturulmalıdır. Bölgesel sorunlar bir sonraki Şûrada ele alınmalıdır.
18. Dini-kültürel ilişkiler bağlamında ve ihtilaf durumlarında acil girişimlerde bulunmak üzere Şûra'yı temsilen bir "iyi niyet heyeti" oluşturulmalıdır.
19. Avrasya İslam Şûrası Sekreteryası öncülüğünde bölgedeki üye ülke ve temsilciliklerin yaşadığı sıkıntılar ve diğer gelişmeleri izlemek ve dünya kamuoyuyla paylaşmak üzere periyodik olarak "Avrasya Raporu" adıyla bir bülten yayınlanmalıdır.
20. Dini inanç ve kültürün korunup geliştirilmesinde son derece önemli yeri olan aile, kadın, gençlik ve çocuklara yönelik özel çalışmalar yapılmalıdır. İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak alanlarında, sosyal hayat ve insan ilişkilerinde ortaya koyduğu prensipleri içeren "aile serisi" kitapçıklar hazırlanmalıdır.
21. Sağlıklı dini bilginin yaygınlaştırılması için temel bazı eserler Türkçeden mahalli dillere çevrilerek yayınlattırılmalıdır.
22. Şûra üyeleri arasında bilgi iletişimini hızlandırmak üzere bir WEB sayfası açılmalıdır. TRT ile işbirliği içinde TRT-İnt Kanalında Avrasya'ya hitap etmek üzere bir dini, ahlaki program gerçekleştirilmelidir.
23. VI. Avrasya İslam Şûrası Müslümanların hem kendi arasında hem de insanlık ailesinde hayırdan yarışmayı, şerde asla ortak olmamayı, iyiliği korumayı, kötülüğü engellemeyi kendi kuruluşunun temel dinamiği olarak deklare eder.

TDV

Gastro-Özofageal Reflü

Türkiye Diyanet Vakfı 29 Mayıs Hastanesi tarafından hazırlanmıştır

Reflü hastalarının

tipik şikayetleri

karnın üst kısmından

göğüs kafesine doğru

yayılan yanma, ekşime ve

ağızına acı su gelmesidir.

Bu şikayetler mide içeriğinin

yemek borusuna

kaçmasıyla oluşur.

Ağızdan aldığımız gıdalar yemek borusundan geçerek mideye ulaşır. Yemek borusu ile midenin bileşim yerinde bir kapakçık sistemi bulunur. Bu sistemle yemek borusundan gıdalar tek yönlü olarak mideye geçerken, mide içeriğinin yemek borusuna kaçışı engellenir. Eğer bu kapakçık sistemi yetersizlik gösterirse mide içeriği yemek borusuna kaçır, bu duruma gastro-özofageal reflü hastalığı denir. Reflüye en sık neden olan kapak sisteminin yetersizliğidir. Yemek borusuna ait hastalıklarda ve mide boşalma bozukluğu durumunda da reflü olabilir.

REFLÜNÜN BELİRTİLERİ

Reflü hastalarının tipik şikayetleri karnın üst kısmından göğüs kafesine doğru yayılan yanma, ekşime ve ağızına acı su gelmesidir. Bu şikayetler mide içeriğinin yemek borusuna kaçmasıyla oluşur. Hastalar asit düşürücü ilaçlar aldığı zaman şikayetleri azalır veya kaybolur. Kapakçık yetmezliği olan hastalarda asit düşürücü tedavi kesildiğinde şikayetler kısa sürede tekrarlanır.

Hastaların bir kısmında ise reflü gırtlak ve akciğerde bazı hastalıklara yol açabilir. Ses kısıklığı, kronik boğaz ağrısı, öksürük, astım tablosu bu durumun başlıca sonuçlarıdır. Hastalığın bir çoğu bu nedenlerle kulak-burun-boğaz, göğüs hastalıkları veya kardiyoloji kliniklerine başvururlar.

TEŞHİS

Reflü hastalığı toplumda sık görülen hastalıklardandır. Yaklaşık 5 kişiden biri değişik derecelerde bu hastalığa sahiptir. Reflü hastalığının teşhisinde bir çok yöntem olmasına karşın, en önemli olanlar endoskopik muayene ve yemek borusundaki asit miktarının izlenmesidir. Endoskopik muayene ile yemek borusunun içi, mide ve yemek borusu bileşkesi doğrudan görülerek değerlendirilir. Endoskopide yemek borusunda mideden gelen asit ve safranın açtığı yaralar, ülserler görülebilir. Bazı reflü vakalarında hastanın şikayeti olmasına rağmen endoskopik bulgular yetersiz olabilir. Bu tür vakalarda yemek borusunun 24 saat boyunca asit ölçümü yapan kataterle değerlendirilmesi gerekebilir.

TEDAVİ

Reflü hastalarının ilaç tedavisi ve cerrahi tedavi olmak üzere iki seçenekleri vardır. İlaç tedavisinde mide asit düzeyini düşüren ilaçlar kullanılır. Reflüde neden kapakçık yetmezliği ise, mideden yemek borusuna kaçış ilaç tedavisi altındayken devam eder, fakat asit düzeyi düşük mide sıvısı kaçtığı için hastada yanma şikayeti olmaz, ayrıca yemek borusundaki

Bilgi Hattı : (0.212) 453 29 29 / 2096 - 2960 - 2962

Adres : Vatan Caddesi
İstanbul Emniyet Müdürlüğü yanı
Fatih / İstanbul

Web : www.29mayis.com.tr

tahribatlar ortadan kalkar. Reflüsü olan hastaların yataklarının başını yükseltmesi, yemek yedikten sonra 3-4 saat yatmamaları, çiğ sebze, meyve, yağlı yiyecekler, hamur işleri, alkol, kahve, kola gibi bazı gıdalardan uzak durmaları reflü şikayetlerini azaltabilir. Şişmanlık, sigara, sıkı elbise giymek reflü şikayetlerini artırır.

İlaç tedavisi altında olan hastaların kapak yetmezliği ile orantılı olarak tedavinin kesilmesinden sonra şikayetleri tekrarlar. Bunun ana nedeni ilaçların hastalığın ana nedeni olan kapakçık sistemini düzeltici etkileri olmaması, ilaç alındığı sürece asit düzeyini düşürerek hastayı rahatlatmasıdır. Hastalığın ana nedeni olan kapakçık sistemi düzeltilmediği sürece hastaların bir grubu hayat boyu ilaç kullanmak zorunda kalabilir. Reflü tedavisinde cerrahi tedavi aşağıdaki hastalarda öncelikle düşünülmelidir.

- ✓ İlaçla tedaviye cevap alınamayan veya ilaç miktarını sürekli arttırmak gereken reflü hastaları.
- ✓ Sürekli ilaç tedavisi olmak zorunda olan genç hastalar.
- ✓ Mide fıtığı (Sliding hiatal herni) olan hastalar.

- ✓ İlaç tedavisinin yan etkileri görülen veya ilaç kullanmak istemeyen hastalar.
- ✓ İlaç tedavisine rağmen mide içeriğinin yemek borusuna kaçmasına bağlı kronik öksürük, ses kısıklığı ve astım gibi gırtlak ve akciğer problemi gelişen hastalar.
- ✓ Endoskopik olarak yemek borusu yüzeyinin ileri derecede tahriş olduğu eroziv özofajit tespit edilen mide fıtıklı hastalar.

Reflü hastalığının cerrahi tedavisinde yemek borusu ile mide arasındaki kapakçık sistemini güçlendiren “fundoplikasyon” ameliyatı yapılmaktadır. Bu ameliyat önceleri karnın kesilerek açılmasıyla yapılırken, 1990’lı yıllardan beri laparoskopik yöntem olarak bilinen karında bir kesi yapılmadan da yapılabilmektedir. Gerek laparoskopik (kapalı teknik), gerek tüm karnın açıldığı açık teknikle yapılan ameliyatlarda reflüye yönelik yapılan işlem birbirinin aynısıdır. Ancak ameliyat sonrası dönemde hastanın yaşam konforu açısından iki yöntem arasında oldukça büyük farklılıklar mevcuttur. Laparoskopik cerrahide hastanın ameliyata bağlı ağrısının hem şiddeti daha az hem de süresi açığa tekniğe gö-

re daha kısadır. Diğer taraftan hastaların normal yaşamlarına dönmeleri için gerekli zaman da laparoskopik cerrahide çok daha kısadır. Ayrıca ameliyat sonrası görülen yara yeri fıtığı ve enfeksiyonu laparoskopik cerrahide yok denecek kadar azdır.

Laparoskopik cerrahi, gelişen teknolojinin en çok kullanıldığı alanlardan birini temsil etmektedir. Bu girişim sırasında hastanın karın boşluğu CO2 gazı ile belli bir basınçta şişirilmekte ve göbek üzerinden 1 cm’lik bir kesi yapılarak özel bir kamera sistemi ile karın boşluğu görüntülenmektedir. Daha sonra her biri 0.5-1 cm olan üç ya da dört kesi daha yapılarak diğer cerrahi aletleri kullanma imkanı yaratılmakta ve ameliyat gerçekleştirilmektedir. Operasyon genel anestezi şartlarında yapılmaktadır. Laparoskopik cerrahi hastanın bir gün hastanede kalması, bir hafta sonra da işe dönmesine imkan sağlayan bir yöntemdir. Hastalar operasyondan sonra ertesi gün yemek alımına başlayabilir. Genellikle bir ay yumuşak gıdaları çok çiğneyerek yemesi önerilir. Operasyonun başarı oranı % 90’ın üzerindedir. Özellikle asit düşürücü ilaç alındığında şikayetleri kaybolan hastalarda laparoskopik cerrahinin başarı oranı çok yüksektir. Operasyondan sonra hastalarda sosyal yaşam tedbirleri diyet kısıtlamaları ve ilaç kullanımı ortadan kalkar.

TDV

Günümüzde Avrupa'nın Müslümanlara Bakışı

Ali Murat Yel
Fatih Üniversitesi(*)

Avrupa'nın İslam'la tanışması oldukça eskiye, Tarık b. Ziyad'ın ordularının 711 senesinde İspanya kıyılarına ulaşmasına kadar dayanır. Ama Endülüs Emevilerinin yaklaşık 800 yıl, Fransa'nın güneyindeki Poitiers şehrine kadar tüm İspanya ve Portekiz'in büyük bir kısmını yönetimleri altında tutmalarına rağmen günümüzde Avrupa ve İslam'ın bir araya gelmesi hep kuşkuyla yaklaşılan bir konu olmuştur. Bugün İslam Avrupa'da en hızlı büyüyen dinlerden birisidir ve hatta bazı kaynaklara göre inanan sayısı bakımından Avrupa'nın ikinci büyük dini haline gelmiştir, ama bu durum farklı mezheplerden oluşan Hristiyanların sayısı göz önüne alındığında oldukça iddialı bir söylemdir. Zira nüfusu bir milyara yaklaşan Avrupa'da Müslümanların sayısı ancak 13 milyon civarındadır. Özellikle Doğu Avrupa ve Balkanlarda mesela Arnavutluk ve Bosna gibi yerli halk ile Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Polonya veya Slovakya'da yaşayan azınlıklar bulunmasına rağmen Avrupalı Müslümanların büyük bir kısmı Batı Avrupa'da ikamet etmektedir.

Avrupalı zihin pek çok sebepten dolayı İslam'a karşı bir tavır geliştirmiştir. Bu negatif tavrın sebepleri arasında Hristiyanlık ve onun İslam'ı kendisine rakip görmesi yani İslamiyet'in doğuşundan bugüne dek süren bir rekabet söz konusudur. Özellikle İslam'ın ilk dönemindeki hızlı yayılma hareketi ve daha sonra Haçlı savaşlarından dönen Hristiyan askerlerin İslam ve onun medeniyeti hakkındaki müspet görüşleri Hristiyan Kilisesi'ni ürkütmüştür; zira her iki din de evrensel bir mesaj vermekteydi ve İslam'ın yayılmasını önlemek isteyen hiyerarşinin hem dini ve hem de onun peygamberini karalayıcı kampanyalar başlatmasına sebep olmuştur. Tarih boyunca bu kampanyaların etkisiyle her iki taraf da birbirine önyargılı olarak yaklaşmış ve karşılıklı anlamama sürecine girmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin ve Endülüs Emevilerinin Avrupa'ya karşı oluşturduğu fiziki tehdit de İslam ile ilk defa kendi bölgelerinde karşılaşan Avrupalılar için yeni bir korku vesilesi olmuştur. Zira Müslümanların o dönemdeki zenginlikleri ve ileri teknolojileri karşısında aşağılık

kompleksine kapılmışlar ve ona karşı açılacak savaşlarla kendi dinlerinin üstünlüğünü kanıtlamaya ve kültürel anlamda da Grek ve Roma medeniyetlerini ön plana çıkarmak suretiyle Müslümanların katkılarını yok saymaya veya en azından değerini azaltmaya çalışmışlardır. Genel olarak Avrupalıların zenciler, üçüncü dünya ülkeleri, sömürgeler ile Hristiyan olmayanlar, özellikle de Müslümanlara karşı ırkçı yaklaşımları bilinen bir gerçektir. Avrupa'nın "oryantalist" yaklaşımıyla Müslümanlar hakkında 1001 Gece Masalları bağlamında çizilen imaj, İslam'ın dini, fiziki ve askeri tehdit olarak algılanmasında katkısı olmuştur.

II. Dünya Savaşı sonrasında İsrail devletinin kurulması, petrolün dünya ekonomisini etkileyecek bir faktör haline gelmesi ve özellikle de Sovyetler Birliği karşısında Orta Doğu'nun jeopolitik bir önem kazanması, bölgeyi kontrol altında tutmak isteyen güçler arasında siyasi gerilimlere yol açmıştır. Bu arada İslam aleminde sömürgecilğe karşı milliyetçi ve dini akımlar giderek güç kazanmışlar ve neticede fundamentalist olarak

nitelendirilen bir İslam çeşidi ortaya çıkmıştır. Bu eğilime sahip grupların genel olarak Batı ve özelde Avrupa ile iyi ilişkiler kurmaya çalışan kendi ülkelerindeki muhalif hareketler Batı'nın daha fazla dikkatini çekmeye başlamıştır. Hele bu grupların görece zayıf hedefler olan sivillere karşı sabotaj, rehine alma ve uçak kaçırma gibi eylemleri Batılı zihnin İslam imajını her zaman olumsuz olarak etkilemiştir. Zaten öteden beri var olan ikili süper güç kavgası Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla da yeni bir çerçeveye oturmuş ve tek kalan süper güç kendisine yeni bir öteki, düşman ve muhalif yaratma çabasına düşmüştür. Medeniyetler arası çatışma fikri de bu yeni öteki yaratma sürecinin en önemli unsuru olmuştur. Zaten yüzyıllardır mevcut olan karşılıklı önyargı ve Batı'nın İslam'a karşı olumsuz tavrı sayesinde bu yeni düşman kolaylıkla kabul görmüştür.

Kitle iletişim araçları da Müslümanlar ve onların ülkeleri hakkında ki haber ve görüşleri iletirken İslam'a karşı hep olumsuz bir tavır takınmış ve Müslümanlar, dinleri gereği şiddet yanlısı, dini fanatikler, geri kalmışlar ve Batı karşıtı olarak resmedilmişlerdir. Böylece Batı kendi medeniyetinin pozitif unsurlarını ön plana çıkararak tahakküm ettiği ülkelerin, özellikle de Müslümanların medeniyetini görmezden gelmiştir. Bunun asıl sebebi de yönetimdeki seçkinlerin diğer ülkeleri sömürgeleştirmekte ve istismar etmekteki suçluluk duygularını azaltmaktır. Sinema ve televizyon dizilerinde de diğer medya araçlarında olduğu gibi olumsuz imaj devam etmiş, hatta bu filmlerin yönetmenleri kısmen yansız davranmaya çalışsalar bile ortaya hiç bir zaman müspet bir Müslüman imajı çıkamamıştır. Bugünlerde gösterime giren Fransız yönetmen François Dupeyron'un Monsieur Ibrahim et les fleurs de Coran isimli filminin de yukarıda anılan se-

beplerden dolayı toplumda çok da ilgi çekeceği düşünülmemektedir. Eğer bu tahminler doğru çıkarsa, müspet Müslüman imajının tekrar beyaz perdeye aktarılması ihtimali de giderek zayıflayacaktır.

Ehl-i Kitab'a olan hoşgörüsünden ötürü Müslüman toplumlar tarih boyunca hep çok uluslu ve çok dinli toplumlar olmuşlardır. Fakat 19. yüzyıldan itibaren İslam alemi o güne kadar pek alışık olmadığı bir durumla karşılaşmıştır: Müslümanlar Batı karşısında artık yenilmeye ve geri kalmaya başlamışlar ve neticede sömürgecilik ve işçi göçü gibi sebeplerle tarihte ilk defa Müslümanlar diğer dinlerin egemen olduğu toplumlarda azınlık olarak yaşamaya başlamışlardır. Bu duruma alışkın olmadıklarından mevcudiyetlerini sürdürdükleri ortamlarda hem ev sahibi toplum ve devlet ve hem de kendileri açısından bazı problemlerle karşılaşmak kaçınılmaz olmuştur. Aslında gayr-i Müslimlerin İslamî ülkelerdeki hayat tecrübeleri göz önüne alındığında mesela Osmanlı Devleti'ndeki Katoliklerin ne derecede Osmanlı Katolisizmi yaşadıkları bugüne kadar üzerinde ancak azınlıklara verilen haklar veya Osmanlı millet sistemi denilen idari uygulama-

---

***Avrupalı zihin
pek çok sebepten dolayı
İslam'a karşı bir tavır
geliştirmiştir.
Bu negatif tavrın
sebepleri arasında
Hristiyanlık ve onun İslam'ı
kendisine rakip görmesi
yani İslamiyet'in doğuşundan
bugüne dek süren
bir rekabet söz konusudur.***

ma çerçevesinde yaklaşmıştır. Elimizde o dönemde böyle bir tecrübesi bulunan grupların da kendi aralarında İspanya Katolisizmi ile Osmanlı Katolisizmi arasında nasıl bir fark olduğuna dair tartışmaları olmamasına ve bizim onlara alabildiğince hoşgörülü yaklaştığımız iddialarına karşın bu tür grupların ilk önce Haçlılar ve daha sonra da Osmanlı'nın zayıfladığı döneminde hemen her fırsatta kendi dindaşlarının tarafını tuttuğu da malumdur.

Ayrıca, dünya dinleri denilen ve evrensel mesaja sahip olan dinler doğdukları coğrafyadan başka bölgelere yayıldıklarında yerel kültürlerle işbirliği yaparak yeni bir çehre kazanırlar senkretizm olarak adlandırılan bu süreçte esas olan dünya dininin, yeni kültürel çevreye ayak uydurmasıdır. Özellikle yeni katılımların sınırlı kalmasından korkulduğu için o dinin otoriteleri bazı yerel uygulamaları reddetmek yerine onları yeni dinin içine –belki biraz değişiklik yaparak– almaya çalışmışlardır. Mesela Noel ayinleri ve türbe ziyaretleri dinlerin aslından olmayıp dinin tamamen reddedilmesinden önce karşılıklı anlaşma ile her iki tarafın bazı fedakarlıkları olarak anlaşılabilir. İspanya ve Latin Amerika katolisizmi arasındaki farklar da bu şekilde açıklanmaktadır. İslam gibi Hristiyanlık da Orta Doğu kökenli bir dindir ama Hz. İsa'nın havarilerinden Aziz Peter'in Roma'ya gelerek Kilişeyi kurması ve üç asır sonra da Bizans imparatoru Konstantin'in bu yeni dine girmesiyle Hristiyanlık artık yeni bir kimlik edinmiştir. Bugün geleneksel Arap kıyafetli bir Hristiyanı zihninizde canlandırmak bile oldukça güç hale gelmiştir. Ama Batı tarzı bir kıyafet giymiş Müslümana dünyanın her yerinde rastlanmaması gayet olağan bir hadisedir.

Farklı kültürel bölgelerde yaşanması sebebiyle esas olarak tek bir İslam mevcut olmasına rağmen

İslam'ın Malezya'dan Fas'a kadar pek çok farklı kültüründen bahsedilebilir. Zira İslam'ın Edile-i Erbaa denilen dört kaynağı Kur'an-ı Kerim, Hadis, fakihlerin Kıyas'ı ve ümmetin İcma'ı, dinin prensip ve uygulamalarını Akide, İbadetler ve Muamelatı belirler. Akide, yani iman ve ibadetler söz konusu olduğunda dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar Müslümanlar aynı kurallara uymak zorundadırlar ama gündelik hayat hakkında bu kadar kesin hükümler yerine yaşanan bölgenin örfü, edile-i erbaa'ya beşinci bir unsur olarak ilave edilmiş ve daha esnek davranılmıştır. Bugün Avrupa'da yaşayan Müslümanlar da Arap ülkelerinden gelecek bir alimi bekleyerek içinde bulundukları kültürel ortama onların nasıl uyabileceklerini anlatmasını beklemek yerine kendi ilim adamlarını, entelektüellerini ve seçkinlerini yetiştirerek İslam'ın asıl mesajını yeni şartlara göre yorumlamak zorundadırlar.

11 Eylül 2001 saldırılarına kadar özellikle Britanya'daki Salman Rushdie hadisesiyle zaten menfi olan İslam imajı artık yerini İslamofobia olarak adlandırılan bir korkuya bırakmıştır. Müslümanlar artık bu tarihten sonra sadece Avrupa ve Batı'ya değil aynı zamanda tüm insanlık için bir tehdit olduğu iddiaları artık gündelik hayatta her an duyulan tartışmalar haline gelmiştir. Hatta İslam'ın bugünkü dünya düzenine uygun olmadığı ve İslam'ın terörizm ve teröristler için bir sığınak sağladığı fikri bile genel kabul görmeye başlamıştır. Üstelik İslam aleyhine duygular artık Haçlılar, Osmanlılar, Endülüs Emevileri ve hatta Hristiyanlık-İslam çekişmesinin de ötesine ulaşmış ve sadece Avrupa ile Amerika değil tüm dünyaya yayılmıştır. Artık "İslam'ın kelime anlamı bile barıştır" gibi sloganlar ne Koreliler ne de Arjantinliler için bir anlam ifade etmemektedir. Zira 11 Eylül öncesinde ve sonrasında Nairobi, Darusselam,

Mombasa, Riyad, Casablanca, Bali, Moskova, Tunus, Jakarta, Mumbai, İstanbul, Madrid ve Osetya gibi dünyanın büyük şehirleri ve turistik bölgelerine yapılan saldırılar insanlarda korku uyandırmaktadır. Buna karşılık Almanya'da İslami merkezler ve camiler terörizmle ilgili deliller bulmak için polis tarafından baskın yapılmakta; Fransa'da öğrenciler başörtüsü yasağı getirilmekte ve diğer Avrupa ülkelerinde eğer uyum sağlamayacaklarsa göç yasalarıyla Müslümanların sayılarının azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

11 Eylül hadiselerinden birkaç hafta sonra tepkisini dile getirmek üzere yazdığı *La Rabbia e l'orgoglio* (Öfke ve Gurur) isimli kitabı İtalya (Rizzoli Yayıncılık) ve Fransa'da (Plon Yayıncılık) yayınlanan Oriana Fallaci, 1970'lerde dünya liderleriyle yaptığı söyleşilerle dikkati çeken bir İtalyan gazeteciydi.

New York'ta yaşadığı için olaylara karşı oldukça sert bir tepkiyle Müslümanlar aleyhine kin, nefret ve öfkelerini dile getirirken Avrupa'nın yeni bir yabancı düşmanlığına da tercüman oluyordu. Ortaçağlardaki Hristiyanların dışındaki herkese (Yahudiler, Müslümanlar, sapkınlar ve kadınlar gibi) karşı duyulan nefret bir bakıma anlaşılabilirdi; ama 21. yüzyılda bu tür tepkilerin hortlaması gerçekten anlaşılması zor bir hadisedir. Bu kitabın mağdurları Müslümanlar değil de herhangi bir başka din veya millet olsaydı acaba bu prestijli yayınevlerinin kararını çok merak ediyorum. Fakat Müslümanlara artık kolay hedef haline gelmiş ve onlara yapılacak her türlü saldırı saldırganlara sadece saygı değil, aynı zamanda menfaat de sağlamaktadır. Zaten bunun en iyi etkilerini bu tür kitapların milyonlarca satmasından da anlayabiliriz.

İslamofobi, yani Müslümanları "diğer" olarak görüp başka hiçbir kültürle ortak değeri olmayan ve ne

onları etkileyebilen ne de onlardan etkilenen; İslam'ı Batı'nın aşağısında ve şiddete eğilimli, saldırgan, rasyonel olmayan, terörizmi destekleyerek "medeniyetler çatışmasının" gerçek olmasını sağlayan, daha da önemlisi, anti-Müslim husumetini tabii ve normal olarak gören bir eğilim Avrupa ve dünyada şiddetini giderek artırmaktadır. Hatta bu önyargılar o dereceye ulaşmıştır ki, Fallaci'nin deyimiyle Müslümanlar "fareler gibi üreyen ve kiliselerdeki vaf-tiz sularını pisleten" insanlar konumuna düşürülmüşlerdir.

Öfke ve Gurur'un her yeni baskısıyla ve Avrupa dillerine tercümesiyle birlikte Batılıların ortaçağdan kalma rasyonel olmayan İslam'a karşı nefretleri de giderek daha fazla hissedilmeye başlamıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin Fransız cumhurbaşkanları Giscard d'Estaing ile Jacques Chirac ve diğer Avrupa liderleri tarafından reddedilmesinin arkasında bile bu tür önyargıların olduğu rahatça iddia edilebilir. Müslümanların uğradıkları haksızlıklarından tatmin olmayan Fallaci, Avrupalıları da Batı'yı korumak bir yana, İslam'ın Batı medeniyetine karşı tehdidinin boyutlarını anlayamayacak

kadar entelektüel çöküntü içinde olmakla suçlamaktadır.

Anti-semitizm de, İslamofobi de iki ucu keskin bir bıçak gibidir ve sadece bu iki din mensupları değil, Fal-laci gibi Katolikler ve Hindistan'da Hinduların Müslümanlara yaptıkları haksız muamelelerde olduğu gibi dinler ve medeniyetler arasında çatışmalar doğurabilir. Böyle bir neticeden ancak diyalog ve karşılıklı hoşgörü ve birbirini incitmeden anlama çabalarıyla kaçınılabilir. Aksi takdirde bir yanda bin Ladinizm ve öte anda Fallacism diğer dinleri ırklaştıracak ve sanki yekpare bir oluşum gibi algılanarak din ve o dine mensup olanları birbirinden ayırt etmeden bütün nefret ve kinlerini "öteki"nin üzerine yönelteceklerdir.

İslam'ın Avrupa'daki imajı dünyanın diğer bölgelerinden çok da farklı olmayan bir biçimde menfi bir özellik taşıdığı artık herkesin malumudur. Bu menfi imajın düzeltilmesi için her yıl pek çok akademik düzeyde toplantı ve tartışma yapılmakta, ancak bütün çabalara rağmen varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Önyargı, tarifi gereği, doğru olmayan ve kulaktan dolma bilgilere dayandığı ve sahip olan kişinin hiçbir emek sarf

etmesine gerek kalmadan edindiği bir malumat olduğu için de değiştirilmesi en zor inançlardan birisidir. Benzer şekilde İslamofobia teriminde de "fobi" kelimesi gerçeğe dayanan ama kişinin bazı psikolojik sebeplerle yarattığı abartılı bir korku ve tedirginlik halet-i ruhiyesini yansıtmak için kullanılan bir kavramdır. Bu sebeple, gerçeklerle alakası olmayan bilgilere dayanan önyargı ve kişinin vehminden kaynaklanan fobinin yok edilmesi imkansız olmasa bile en azından uzun zaman alacak bir değişikliğe işaret etmektedir. Söz konusu bu önyargı ve fobinin üstesinden bize göre ancak Avrupalılara örnek bir Müslüman toplum sunarak gelinebilir. Dolayısıyla, bundan sonra şimdiye kadar kullanılan "Avrupa'da İslam" tabiri yerine "Avrupa ve İslam" olgusu kabullenilerek Avrupa'da İslam'ın nasıl pratiğe dönüştürülebileceği üzerinde tartışılmaya başlanmalıdır.

İlk etapta İslam'ın Avrupa toplumuna entegre edilmeye çalışılması beraberinde bazı tartışmaları da getirmektedir. Öncelikle bir din olarak İslam üzerinde yapılacak değişikliklerle bir nevi Hristiyanlaştırılmakta mıdır, yani dinin sosyal alandan çekilerek ve sekülerleştirilerek sadece ferdi hayatın bir parçası haline getirilmektedir? Bu da Avrupa'daki değişik ülkelerin farklı sekülerlik anlayışlarına bağlı olarak mesela "Fransız İslamı" veya "İsveç İslamı" gibi kavramların öne çıkmasına sebep olmaktadır. Batılı seküler politikalar hakimiyetin özgür ve düzenli seçimlerle siyasi iradesini göstererek yöneticilerini belirleyen fertlere aittir. İslam'da ise, en azından teoride, hakimiyet sadece Allah'a aittir ve herhangi bir geçici hükümetin de meşruiyeti Allah'ın iradesi ve şeriatın uygulanmasına bağlıdır. Teori bir yana bırakılacak olursa, hükümetlerin bir şekilde toplumda sosyal refah ve ahengi sağlamak zorunda oldukları

bir hakikattir. Ancak burada da rehberlik yapacak prensiplerin belirlenmesinde bir problem yaşanabilir ki, özellikle farklı görüşlere sahip mezhepler söz konusu olduğunda İslam'ın kendisi "hangi İslam, neredeki İslam ve ne zamanki İslam" şeklinde sorgulanır hale gelecektir. Suudi Arabistan, Sudan, Pakistan, İran ve Afganistan gibi İslam'ı siyasi yapının merkezinde tutanlar ile bunların dışında kalan pek çok ülkede olduğu gibi siyasi yapının seküler olduğu durumlarda uygulanan İslam da farklı olacaktır. Dolayısıyla, Müslüman ülkeler içinde bulundukları kötü durumun sebebi olarak Batı'yı suçlamaları yerine kendi ülkelerindeki uygulamaları daha dikkatli olarak gözden geçirmelidirler. Mesela Avrupa ülkelerinde yaşayan Müslüman azınlıkların haklarını koruyabilmek için öncelikle kendi ülkelerinde yaşayan gayr-i müslim azınlıkların şartlarına bakmalıydılar. Bugün itibarıyla Müslüman ülkelerde yaşayan azınlıkların hoşgörünün ötesinde eşit vatandaşlık haklarının tanınması ve kabul edilmesi gereklidir.

Batı'nın erişmiş olduğu demokrasi ve insan hakları seviyesinde Avrupa'da yaşayan Müslümanların çoğu kendi ülkelerinden çok daha fazla dini özgürlüklere sahiptir. Mesela Fas, Tunus veya Cezayir asıllı Müslümanlar kendi ülkelerinde uygulanan laiklik sebebiyle bir çeşit Kuzey Afrika İslamı ya da Türkiye'deki Müslümanlar da zaten tarihten gelen sufilerin ve dervişlerin yaydığı sınır İslamını yaşarlarken yirminci yüzyılda ülkelerinde meydana gelen siyasi ve sosyal değişimlerden ötürü uydukları Türk İslamını tecrübe edegelmışlerdir. Eğer Fransa'da yaşayan Müslümanlar kendilerini Fransız yasaları ile tahdit edilmiş veya başörtüsü yasası sebebiyle toplum içerisinde "görünmez" hale getirilmek istendiklerine inanıyorlarsa Cumhuriyet yasaları çerçevesinde demokratik

mücadelelerini sürdürmek durumundadırlar.

1950'li yıllardan önce sayıları birkaç yüz bini geçmezken sanayileşen Avrupa'nın işgücü ihtiyacını karşılamak üzere İslam ülkelerinden gelen bu insanlar yaşadıkları ülkelerde çoğunlukla ağır şartlarda yaşamak zorunda kalmışlar, ırkçı saldırılar ve işsizlik gibi problemlerle karşı karşıya kalmışlardır. Özellikle ilk nesil göçmenler uyum problemleri yaşarlarken onların çocukları ebeveynlerinin kültürü ile Avrupa kültürü arasında bocalamaktadır. Bu durumda topluma entegrasyon sorunları devam etmekte ve yaşadıkları şehirlerin varoşlarında marjinal hale gelerek kendilerine özgü bir hayat tarzı benimsemişlerdir. Avrupa kültürünün baskın olmasından ve özellikle de ekonomik sorunları dolayısıyla kendi içlerine kapanan bu insanlar bir çeşit getto İslam'ı icat ederek giderek radikalleşme yoluna girmişlerdir. Avrupa'da en çok Müslüman nüfusa sahip Fransa ile Avusturya ve Danimarka'da Jean-Marie Le Pen, Jorg Haider ve Pia Kjaersgaard gibi ırkçı eğilimli siyasetçilerin de katkılarıyla Müslümanlar kendilerini Avrupa'da adına cihat ya da Samuel Huntington'un "medeniyetler çatışması" denilmesine bile bir çeşit gerilla çatışması içinde bulmuşlardır. Yaşadıkları ülkelerde farklı dilleri konuşan, farklı mezheplere mensup ve farklı sosyo-ekonomik sınıflara ait Müslümanlar ortak bir yapılanmadan mahrum kalmışlar ve en önemlisi de kendi istek ve arzularını yerel otoritelere anlatabilecek bir sözcüye de sahip olamamışlardır. Böylece kendilerini hep dışlanmış olarak hisseden Müslümanlar, özellikle de Avrupa'ya işçi olarak gelmiş ilk neslin Avrupa'da doğup batılı eğitim almış çocukları kimlik problemiyle karşılaşmışlar ve bazı radikal grupların da etkisiyle dindarlaşma yolunu seçmişlerdir. Selefilik olarak adlandırılan bu dindarlık

da uyum çabalarını boşa çıkarmaya devam etmiştir.

Tarihte hep gayr-i Müslim azınlıklar ve onlara tanınan haklar ile hoşgörü meselelerine alışık olan Müslümanlar, tarihleri boyunca ilk defa seküler bir devlette azınlık olarak yaşamaya başlamışlar ve düşünsel bağlamda karşılaştıkları en büyük güçlüklerden birisi de klasik İslami anlayış olan dünyanın Daru'l-Harb ve Daru'l-İslam olarak ikiye ayrıldığı ve bir Müslümanın dini olmayan bir devlette yaşamasının zor olacağı fikridir. Aslında bu ayırımın dinin temel prensiplerinden olmadığı kabul edilecek olursa, o zaman Müslümanların dinlerini rahatça yaşayabilecekleri bir yer olarak Daru's-Şehade veya Daru's-Sulh veyahut Daru'l-Ahd kavramının yaygınlaştırılması onları zihnen rahatlatılabileceği gibi yaşadıkları ülkelere daha kolay adapte olabilmelerine imkan tanıyabilir. Yeni şartlara uygun içtihadlarla da İslam yeniden yorumlanabilir. Bu yeni düşünce tarzının en önemli temsilcilerinden birisi olan Tarık Ramadan da (Mısır'daki İhvan-ı Müslimin'in kurucusu Hasan el-Benna'nın İsviçre'de doğup büyümüş torunu) "bir Müslüman olarak kendimi güvende hissettiğim ve hukuk devletinin benim ibadet ve vicdan hürriyetimi koruduğu her yerde kendimi evimde hissederim ve bu yeni ortamda dinimin mesajına şe-

hadet etmek de benim görevimdir" demektedir.

Euro-İslam ya da Avrupa İslam'ı hiçbir zaman "ya hep ya hiç" seçeneği değildir. Yani bir kişi hem Avrupalı ve aynı zamanda Müslüman olabilir. Sosyolojik olarak "yeniden dindarlaşma" (re-Islamisation) eğiliminde olan genç nüfus ebeveynlerinden farklı bir din anlayışına sahip olmaları normaldir ama yaşadıkları ülkelerde karşılaştıkları problemler yüzünden kendi içlerine kapanacakları yerde miras aldıkları geleneğe sahip çıkarak ve saygı duyarak farklı bir dünyada yaşamaları mümkündür. Böylece Avrupa İslam'ı iki kültür arasında bir köprü oluşturacak ve genç nüfusa kendilerine daha çok güven duyarak bilinçli Müslümanlar haline geleceklerdir. Ancak Müslümanların dinlerinden yeni yorumlarla taviz olarak algılanabilecek bir takım haklarından vazgeçmelerinin karşılığında da Avrupa devletleri onlara kendi tekellerinde olduğuna ve en iyi uygulayıcıları olduklarına inandıkları hukuk devleti, demokrasi ve insan hakları bağlamında çok daha toleranslı davranmalı ve onları kendi evlerinde hissettirmelidirler.

(*) 2005 yılı Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle düzenlenen "Dinin Dünya Barışına Katkısı" konulu sempozyumda tebliğ olarak sunulmuştur. TDV

Sahasının yegâne orijinal eseri

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ'NDEN BÜYÜK KAMPANYA

**30. Cilt
Çıktı**

bize ve dünyaya kaynak

Hediyeli Abone Kampanyası

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ
31-35. Ciltlere abone olan herkese
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
Yayınlarından 5 Ciltlik
KUR'AN YOLU
Türkçe Meali ve Tefsiri

Hediye

TÜRKİYE DİYANET VAKFI Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

ABONELİK İÇİN BİZE ULAŞABİLECEĞİNİZ TELEFONLAR

İŞLETME MERKEZİ Tel: (0.312) 354 91 31 Faks: 354 91 32 • ADANA YAYINEVİ Tel: (0.322) 352 51 57 Faks: 352 69 18 • ANKARA ŞUBE Tel: (0.312) 354 91 31 Pbx Faks: (0.312) 354 91 32 • ANKARA / AŞTİ YAYINEVİ Tel & Faks: (0.312) 224 03 84 - 224 10 00 / 15 18 • ANKARA / SİHHİYE YAYINEVİ Tel: (0.312) 229 73 36 Faks: 231 51 10 • ANTALYA YAYINEVİ Tel: (0.242) 242 15 24 Faks: 243 28 09 • AYDIN YAYINEVİ Tel & Faks: (0.256) 213 50 49 • BURSA ŞUBE Tel: (0.224) 328 81 55 Faks: 328 81 56 • ÇORUM YAYINEVİ Tel & Faks: (0.364) 213 37 26 • DİYARBAKIR YAYINEVİ Tel & Faks: (0.412) 224 40 91 • ELAZIĞ YAYINEVİ Tel: (0.424) 236 96 70 Faks: 236 99 08 • ERZURUM YAYINEVİ Tel: (0.442) 234 36 96 Tel & Faks: 235 20 98 • İSTANBUL / CAĞALOĞLU YAYINEVİ Tel: (0.212) 511 44 32 Faks: 511 45 40 • İSTANBUL I. ŞUBE Tel: (0.212) 518 46 04 - 518 06 11 Faks: 518 83 07 • İSTANBUL II. ŞUBE Tel: (0.216) 474 12 02 (3 Hat) Faks: 474 12 04 • İZMİR YAYINEVİ Tel (0.232) 482 18 36 Tel & Faks: 441 82 04 • İZMİR İRTİBAT BÜROSU Tel & Faks: (0.232) 246 05 91 • KAYSERİ YAYINEVİ Tel: (0.352) 222 51 95 Faks: 221 15 10 • KONYA ŞUBE Tel: (0.332) 350 97 66 Faks: 353 09 75 • SAMSUN YAYINEVİ Tel: (0.362) 447 29 10 Faks: 447 29 15 • TRABZON YAYINEVİ Tel: (0.462) 326 17 47 Faks: 326 90 44

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NDAN **D U Y U R U**

Vekalet Yoluyla **KURBAN KESİMİ KAMPANYASI**

2

0

0

6

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı'na ortaklaşa yürütülen Vekalet Yoluyla Kurban Kesimi Kampanyası'nda kurbanlar; kesim merkezinde oluşturulan komiteler nezaretinde dinimizin esaslarına uygun olarak kesilmekte ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılmaktadır.

(Dağıtılması mümkün olmayan etler, nakde çevirilerek bedelleri yine yurtiçi ve yurtdışındaki ihtiyaç sahibi vatandaşlar ile soydaş ve dindaşlarımıza aynı ve nakdi yardım olarak ulaştırılmaktadır)

Diyanet İşleri Başkanlığı

organizesinde

Türkiye Diyanet Vakfı

aracılığıyla sürdürülen

"VEKALET YOLUYLA KURBAN KESİMİ

KAMPANYASI" başlamıştır.

Kampanyaya katılan

vatandaşlarımızın bir kurban bedeli olan **225.- YTL**'yi

06 Ocak 2006 Cuma

günü akşamına kadar;

Türkiye Vakıflar Bankası'nın

bütün şubelerinde özel

tahsilat hesabı olarak açılan

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

KURBAN HESABI'na yatırmaları

Vakıfbank Şubelerinin

bulunmadığı yerlerde ise en yakın

İl ve İlçe Müftülüklerimize

müracaat etmeleri gerekmektedir.

Kampanyamıza katılan

vatandaşlarımızın,

kurban bedellerini geciktirmeden

zamanında yatırmaları,

parayı yatırırken

(sonradan kendilerine yazılı belge verilebilmesi için)

ad, soyad, adres ve telefon

numaralarını düzgün ve

okunaklı bir şekilde

banka dekontuna yazdırmaları

önem arz etmektedir.

İsteyenler: İl ve İlçe

Müftülüklerimizden veya

Türkiye Diyanet Vakfı'na ait

(0.312) 417 12 35 (8 Hat) -

418 25 96 no'lu telefonlardan

bilgi alabilirler.

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

Dr. Mediha Eldem Sokak No: 89 06640 Kocatepe/ANKARA • Tel: (0.312) 417 12 35 (8 Hat) - 418 25 95

Faks: 418 19 00 - 419 47 83 - 417 29 24 • **Web:** www.diyanetvakfi.org.tr • **e-mail:** kurban@diyanetvakfi.org.tr